

Myötätuulta Merimaskussa

2008
lehti no: 20

Julkaisija:
Merimasku-Seura r.y.

Toimituskunta:
Terttu Kraemer
Maarit Lineri

Taitto/
Sivunvalmistus:
Maarit Lineri

Painopaikka:
New Print, Raisio

ISSN 1238 - 108X

Seuran puheenjohtaja:
Maarit Lineri,
p. 4369 868

Sihteeri:
Erkki Rantala
p. 0400 899 808

Rahastonhoitaja:
Terttu Kraemer,
p. 040-716 4808

Kannen kuva:

Maarit Lineri

Entäs nyt Merimasku?

Kaikkien huulilla Merimaskussa on vuoden 2008 aikana ollut kuntaliitos. Merimaskun kunnasta tulee vuoden 2009 alusta osa Naantalia. Häviääkö Merimasku maailmankartalta ja tuleeko meistä kaikista naantalilaisia? Miten käy paikallisen äänen kuulumisen Särkänsalmen sillan yli?

Jos seuraa historiaa taaksepäin niin eivät ainakaan entiset kunta-liitokset ole välttämättä merkinneet kuntien nimien katoamista. Edelleen ovat Turkuun aiemmin liitettyjen itsenäisten kuntien asukkaat paattilaisia, kakskertalaisia tai maarialaisia. Miksi Merimasku siis olisi poikkeus. Vain meistä itsestämme riippuu sulautummeko Naantaliin niin, ettei nimeäkään jää jäljelle. Ei toki nimi ole asiassa suurin huoli ja murhe, palvelujen säilyminen on totta kai se tärkein asia. Kunnan nimi on kuitenkin kuin sukunimi, se kertoo, että olemme samaa joukkoa, kuulumme jotenkin yhteen.

Tällä ensimmäisellä kaudella olemme saaneet Naantalin päättäviin elimiin melko mukavasti omia edustajiamme, sillä tulevalle nelivuotiskaudelle onkin tehty poikkeusjärjestelyjä. Vain meidän aktiivisuudestamme riippuu jatkuuko edustajiemme pestit sen jälkeen. Nyt kaivataan monenlaista yhteistyötä yli järjestö- ja puoluerajojen.

Monet kuntalaiset ovat kääntyneet seuran puoleen toivoen meiltä vetovastuuta milloin ”Suvisouduista”, milloin ”Joulu saapuu Merimaskuun” –tapahtumasta, milloin kaavoituksen valvonnasta. Usealta taholta on kuulunut myös, että nyt paikkansa jättävää kunnanvaltuustoa myöden ollaan säilyttämässä piskuisen Merimasku-Seuran harteille monia asioita. Toki tiedämme seurassa, että paineita roolin muutokseen on. Mutta mihin yhtäkkiä katoaisivat ne lukuisat lautakuntien ja toimielinten jäsenet, jotka nyt uudessa kaupunkilaisessa järjestelmässä jäävät ilman luottamustointia. Tuleeko heistä kuntaliitoksen myötä passiivisia rivasukkaita yhdessä yössä?

Merimasku-Seura on valmis ottamaan heidät kaikki jäsenikseen toimimaan seuran kautta Merimaskun kaupunginosan hyväksi. Voimme yhdessä miettiä, mitä eri toimikuntia tulisi seuraan perustaa, jotta voimme välittää Naantaliin meidän merimaskulaisten mielipiteen päättäjille. Tervetuloa siis sankoin joukoin Merimasku-Seuran jäseniksi. Tehdään yhdessä työtä Merimaskun kehittämiseksi.

Maarit Lineri

Tunnelmia kunnanjohtaja- kauden päätyessä

Merimaskun kunnan toiminta päättyy vuoden 2008 lopulla kuntaliitoksen yhteydessä. Samalla päättyy runsaan kolmen vuoden mittainen työskenteluni kunnanjohtajana. Henkilökohtaisesti tunnelmani ovat varsin haikeat ja osin nostalgisetkin. Aika Merimaskussa on ollut erityisen antoisaa ja olen nauttinut joka hetkestä. Käytännössä lähes koko kolmivuotiskauden merkittävän osan työpanostani ovat vieneet kuntasektorin muutokseen liittyvät selvityt ja viime vuoden syksystä alkaen kuntaliitoksen käytännön valmistelu. Olen kokenut tiettyä riittämättömyydenkin tunnetta, kun olen tuntenut, että enemmän aikaa olisi pitänyt voida käyttää Merimaskun sisäisten asioiden hoitoon. Tuo nostalgia liittyy siihen, että olen urallani työskennellyt 27 vuotta eri kuntien keskushallinnossa valtuuston ja kunnanhallituksen toimintaympäristössä. Nyt tämä sektori vaihtuu Naantalin sosiaali- ja terveystoimeen, jossa odottavat aivan eri tyypiset – joskin erittäin mielenkiintoiset – uudet haasteet.

Merimaskussa on toki tapahtunut paljon viimeisen kolmen vuoden aikana. Monet toteutuneet merkittävät

hankkeet oli käynnistetty jo ennen tuloani kunnanjohtajaksi, kuten yleiskaavan tarkistus, koulun laajennus ja peruskorjaus sekä Mäntylänrinteen asemakaavoitus. Nämäkin hankkeet todistavat, että Merimaskun johdossa on osattu toimia kaukonäköisesti siten, että palvelut ja puitteet niiden tuottamiselle ovat erinomaisessa kunnossa liittytessä Naantaliin. Kohtuullisesta velkaantumisesta huolimatta talouskin on pystytty pitämään hyvässä kunnossa. Tuloveroprosentti on edelleen yksi Suomen alhaisimmista.

Väestön kasvusta johtuviin palvelutarpeisiin on Merimaskussa voitu reagoida nopeasti. Kunnan työyhteisön ja kuntalaisten välinen läheisyys on tekijä, joka pienessä kunnassa on mahdollistanut nopean asioiden käsittelyn. Vaikka tämä läheisyys varmaankin ainakin osin poistuu, uskon että Naantalissakin merimaskulaisten asiat tulevat hyvin hoidetuiksi. Kokemuksesta voin sanoa, että Naantalinkin päätöksentekokulttuuri on hyvin toimiva.

Viime vuosien aikana on Merimaskussa tapahtunut paljon. Tässä muutamia esimerkkejä aiemmin mainittujen lisäksi: lukemattomat ranta-asemakaavat, kirkonkylän kunnallistekniikka ja

ranta-alueen parannustyöt, Järvensuun alueen rakentuminen, jäähileasema, tekonurmikenttä liikuntapaikkoineen, kunnantalon ja lossittuvan ehostustyöt, Särkän pienvenesatama-alueen ympäristötyöt, saaristolaiskylän ja kirkonkylän uudet laiturit, lisämaan hankinta tuleville asuntoalueille ja kaavoituksen käynnistäminen sekä uuden henkilökunnan palkkaaminen palvelutarpeiden mukaisesti. Käynnissä ovat nyt Särkänsalmen viemäri- ja vesijohton ja Kirkonsalmen – Viherlahden viemäriin rakentamistyöt.

Merimaskun päättäjät ja henkilöstö ovat hoitaneet tehtävänsä esimerkillisesti. Tältä osin voimme olla hyvillä mielin. Uskon, että Naantalissa tätä työtä arvostetaan. Itselleni jäävät työskentelystä Merimaskussa hienot muistot. Siirrän työhuoneeni kalusteineen ja Merimasku –aiheisine rekvisiitteinä Naantalin kaupungintalolle. Yhteistyö merimaskulaisten kanssa jatkuu edelleen.

Toivotan merimaskulaisille onnea ja menestystä tulevaisuudessa.

Juhani Kylämäkilä
kunnanjohtaja

Merimaskun Osuuspankki

80 vuotta

Teksti Merimaskun Osuuspankin 50-vuotis juhlijulkaisusta vuodelta 1978
Vuoden 1990-luvun teksti pankin nykyinen toimitusjohtaja Mikko Seppänen

Kunnantalon yhteydessä olleeseen Osuuspankkiin kuljettiin vasemman puoleisesta ulko-ovesta.

1920-luvun loppupuolella, itsenäisyyden ajan alussa elettiin voimakasta itsenäisen Suomen suunnittelun ja rakentamisen aikaa. Tämä alkoi näkyä kaikilla elämän alueilla. Myös pankkialitos eli voimakasta nousun aikaa.

Merimaskulaiset olivat tottuneet asiomaan naapuripitäjien ja kaupunkien rahalaitoksissa. Niistä oli vaikeaa saada lainoja varsinkin kireinä aikoina, nehen etupäässä pyrkivät silloin tyydyttämään vain oman piirinsä rahoitustarpeen.

Naapuripitäjä Askainen oli päättänyt perustaa Osuuspankin ja sen perustavassa kokouksessa oli mukana Pellervo-seuran konsulentti Juhani Kangasperko. Konsulentti Kangasperko tuli myös Merimaskuun samalla matkalla. Hän tapasi Karjalaisissa mv. Arvo Salosen ja pyysi tätä tiedustelemaan pitäjäläisten mielipidettä rahalaitoksen tarpeellisuudesta omassa pitäjässä.

Maanviljelijä Salonen ottikin asian

esille aina, kun isäntä oli kokoontunut yhteen. Merimaskulaiset tulivat lähes yksimielisesti siihen tulokseen, että pitäjälle olisi paljon hyötyä omasta rahalaitoksesta.

Huhtikuussa 1928 tehtiin päätös, että Merimaskuun perustetaan merimaskulaisten omistama Merimaskun Osuuspankki. Syyskuun 24 päivänä 1928 allekirjoittivat perustamiskirjan Merimaskun Kunnantalolla seuraavat kuntalaiset: Arvo Salonen, Johan Sariola, Karl Pihlman, Pentti Rannikko, Emil Laaksonen, Erkki Laaksonen, Juho Alpinen, Eino Laaksonen, Kaarlo Vainio, J.O. Mäkelä, O.N. Pihlman, K. Lehti, F. Grönblom, Viljo Vuoremaa, Juho Koivuranta, J. O. Laaksonen, Aarne Ruuhi, Toivo Lehtisalo, Juho Kuusela, Suomi Järvinen ja Elis Lehtonen.

Nämä perustajajäsenet valitsivat keskuudestaan heti hallituksen, johon tulivat kuulumaan Arvo Salonen

puheenjohtajana, Johan Sariola varapuheenjohtajana sekä muina jäseninä Kaarlo Vainio, Karl Pihlman ja Aarne Ruuhi sekä heidän varamiehinään Pentti Rannikko, Suomi Järvinen ja Toivo Lehtisalo.

Lokakuun 7 päivänä 1929 ensimmäisessä varsinaisessa osuuskuntakokouksessa Merimaskun Osuuspankin jäsenet hyväksyivät hallituksen ohjesäännöksi Pellervo-seuran laatimat malliohjeet muutoksesta. Ylimmäksi rajaksi luotolle, jota henkilöjäsensaa kassasta nauttia vuosina 1929 ja 1930 määrättiin viisikymmentätuhatta mk paitisi kiinnitystä vastaan sataantuhanteen markkaan saakka.

Ylärajaksi, jonka yli kassan lainaksi ottamat ja talletusvarat vuosina 1929-1930 eivät saa nousta, määrättiin 700 000 mk. Talletuksista 12 kuukauden irtisanomisajalla päätettiin maksaa korkoa 8,5 %, muista talletuksista 8 %. Lainauskorko tavallisista lainoista oli 9 %.

Toiminta aloitettiin Merimaskun Kunnantalon eteishuoneessa. Myöskin Säästöpankki muutti myöhemmin samaan huoneistoon, jolloin Osuuspankin kassakaappi juhlisti toista nurkkausta, kun taas toisessa oli Säästöpankin kassakaappi. Näitten rahalaitosten aukioloajat olivat kuitenkin järjestetty eri päiviksi.

Ensimmäiseksi Osuuspankin kirjantähtäjäksi ja -hoitajaksi valittiin Mikael Saarela. Ensimmäiseksi hallituksen puheenjohtajaksi valittiin Arvo Salonen.

1930-LUKU

1930-luvulle siirryttäessä oli maassa edellisen vuosikymmenen lopulla alkanut lamakausi.

Pula-aikaa kesti vuosikymmenen

puoliväliin asti. Tämä ajanjakso koetteli raskaana myös maaseudun väestöä. Pakkahuutokauppoja alkoi yleisesti esiintyä. Ajan pöytäkirjat kertovat kuitenkin Osuuspankin myönteisestä, kärsivällisestä ja pitkämielisestä suhtautumisesta velallisia kohtaan, niin että nämä pääsivät vaikean ajan yli. Sitten aika alkoi jälleen parantua.

Varsinainen pankkitoiminta pääsi alkuun Merimaskun Osuuspankissa vuonna 1930, sillä 5.5.1930 tehtiin tilinavaus tilikirjoihin, joihin merkittiin ensiksi maksetut osuus- ja pääsymaksut. Osuuspankin liiketoiminta oli alkanut. Toimisto oli avoinna keski- ja viikkoisin klo 10-14. Ensimmäinen talletus tehtiin 12.07.1930, jolloin Merimaskun Talonpoikaisrahasto maksoi säästötilille numero 11.050 mk.

Ensimmäinen laina myönnettiin 10.06.1930 pidetyssä kokouksessa. Se oli 15 000 mk:n suuruinen shekkitalilaina, jota silloin nimitettiin kontto-

kuranttilainaksi. Tavallisista lainoista myönnettiin ensimmäinen 20.06.1930 pidetyssä kokouksessa. Laina oli 2 500 mk:n suuruinen ja tarkoitettu rakennuksen katon tekemiseen ja navetan sisustukseen.

Ensimmäisen toimintavuoden päättyessä Osuuspankin säästötilit olivat 44 817:50 mk. Lama-ajasta huolimatta Osuuspankin talletukset alkoivat kasvaa niin, että ne olivat vuoden 1935 lopussa 549 055:60 mk. Ensimmäisenä kymmenvuotiskautena lainoja oli myönnetty 119 kpl. Hallituksen puheenjohtajana toimi edelleen mv. Arvo Salonen ja kassanhoitajana Martti Saarela.

1940-LUKU

1940-luvulle astuttiin pelon ja epä-tietoisuuden vallassa. Syksyllä 1939 alkanut toinen maailmansota varjosti ihmisten elämää, pyrkimyksiä ja suunnitelmia.

Mutta rauhan tultua vuonna 1944 alkoi sodan vaurioiden korjaamisen ja jälleerakentamisen aika. Haittana oli tälläkin vuosikymmenellä nopea inflaatiokasvu, joka heikensi luottamusta säästäväisyyteen ja talouselämän vakiintumiseen.

Oman paikkakunnan Osuuspankki nähtiin nyt entistä arvokkaampana. Se oli osaltaan valmis auttamaan jälleerakentamisessa ja talouselämän elvyttämisessä.

Ajan vaikeuksista huolimatta alkoi Merimaskun Osuuspankin toiminta tällä vuosikymmenellä kehittyä ripeästi. Tätä suotuisaa kehitystä kuvastavat talletustenkin määrien kasvavat luvut. Kun talletukset vuoden 1935 lopussa olivat 549 055:60 mk, niin vuoden 1940 lopussa ne olivat jo 765 768:45 mk.

Vuoden 1949 loppuun mennessä Merimaskun Osuuspankki oli myöntänyt lainoja 196 kpl.

Osuuspankin ensimmäinen oma pankkirakennus Kirkonkylässä. Kuva ajalta, jolloin pankki ei enää toiminut rakennuksessa.

1940-luvulle Osuuskassan toiminta jatkui Kunnantalon eteishuoneessa. Sodan syttyessä perustettu elintarvikelautakunta sijoitettiin myös tähän samaan huoneustoon, jossa asiakkaita liikkui hyvin runsaasti, sillä elintarvikke- ja muita kortteja haettiin usein. Vuonna 1943 Merimaskun Osuuskassa muutti kesälomaa viettävän kansakoulun luokkahuoneeseen, joka toimi samassa talossa. Kun koulu taas syksyllä alkoi, jouduttiin palaamaan elintarvikelautakunnan kanssa samaan tilaan. Tähän ahtaaseen tilaan kyllästyneinä alettiin etsiä sopivampaa huoneistoa Osuuskassan toimistoksi.

Merimaskun Maamiesseuran talolta löytyikin tilaa, ja toimistoksi tuli nyt Maamiesseuran talon ravintolahuone. Sinne muutettiin 30.12.1944. Ravintolahuoneen tarjoilutiski oli nyt kassan tiskinä. Osuuskassa viihtyi siellä hyvin. Paikka oli vain hieman syrjäinen.

Kun sitten Merimaskun Terveystalo valmistui vuonna 1949, oli sen kellarikerrokseen suunniteltu Osuuskassaa varten toimisto, jossa oli höyläämätömästä laudasta tehty pankkitiski. Hallintoneuvosto päätti, että Osuuskassan toimisto muuttaa tähän tilaan 1.12.1949. Kun huoneeseen oli tutustuttu paremmin, päätettiin siitä luopua, sillä huone oli kostea, pimeä ja kellarimainen.

Hallitus päätti tiedustella jälleen tilaa Kunnantoimistosta, kun elintarvikelautakuntakin oli jo lopetettu ja alakansakoulu oli siirretty uuteen koulutaloon. Osuuskassa saikin luvan muuttaa entiseen koulun luokkahuoneeseen vuoden 1950 alussa.

Vuonna 1949 marraskuun 23 päivänä hallintoneuvosto päätti, että 1.12.1949 lähtien Merimaskun Osuuskassan aukioloajat ovat seuraavat: Maanantaisin klo 15.00 — 17.00, keskiviikkoisin klo 10.00 — 12.00 ja perjantaisin klo 15.00 — 17.00.

1940-luvun voimakkaaseen kehitykseen on vaikuttanut hyvin paljon myös paikkakunnalle muuttanut siirtoväki, jonka keskuudesta tuli Merimaskun Osuuskassalle uusia, vireästi toimivia jäseniä. Hallituksen puheenjohtajana toimi edelleen mv. Arvo Salonen ja

toimitusjohtajana Martti Saarela.

1950-LUKU

1950-luku aloitettiin vielä vuokrahuoneistossa Merimaskun Kunnan toimiston tiloissa. 1950-luvun alussa hankittiin asiaankuuluva pankkikalusto. Pankkitiskin otti tehtäväkseen puuseppä Heikki Hälyä.

Kun Merimaskun Osuuskassan toiminta vilkastui yhä, niin hallitus päätti kokouksessaan 7.10.1953, että

Vuonna 1978 pankkisali kirkonkylän pankkirakennuksessa uudistettiin.

Merimaskun Osuuskassa pidetään auki joka arkipäivä klo 9.00 - 14.00.

Kun Merimaskun Kunnantoimiston toimitalo joutui korjattavaksi kesällä 1957, oli Merimaskun Osuuskassan taas muutettava toimipaikkaa. Väliaikaiseksi toimipaikaksi hyväksyttiin Merimaskun Terveystalon kellarikerroksen tila. Vuoden 1957 alussa päätettiin ryhtyä rakentamaan uutta toimitaloa. Rakennusmestari Erkki Lehtosen tehtäväksi annettiin piirustusten laadinta.

Samaan aikaan toimeenpantiin tukkipuukeräys Osuuskassan toimitalon rakentamiseksi. Yhteishenki oli pitäjäläisten keskuudessa ilahduttava, sillä talosta kuin talosta luvattiin tukea lahjoituksiin. Rakennuspiirustukset valmistuivat huhtikuussa ja piirustusten hyväksymisen jälkeen kesäkuussa alkoivat rakennustyöt. Rakennustyöt suorittivat urakoitsijat Toivo Laakso ja Uuno Saarinen Naantalista,

sekä urakoitsija Antti Nurmi.

Merimaskun Osuuskassa pääsi muuttamaan uuteen toimitaloonsa joulukuun 1 päivänä 1957 ja seuraavana päivänä oli tupaantulijaisjuhla.

Vuosi 1958 oli Merimaskun Osuuskassan juhlavuosi, oli kulunut 30 vuotta sen perustamisesta. 1950-luvun suotuisaa kehitystä kuvaa se, että Merimaskun Osuuskassan talletukset ylittivät vuonna 1954 5,6 miljoonan

markan rajan. Vuonna 1958 talletuksissa oli lisäystä 24,9 %. Se oli parhaita koko Varsinais-Suomen Osuuskassaliiton alueella.

Vuosi 1959 enteili alkavaa nousukautta talouselämässämme. Ulkomaankauppa kehittyi suotuisasti, viennin määrällinen lisäys oli n. 14 %, mutta hintojen alentumisesta johtuen lisäyksen arvo kasvoi n. 8 %.

1950-luvun lopulle päästäessä Merimaskun Osuuskassan talletukset ylittivät 50 miljoonan markan rajan.

Hallintoneuvoston puheenjohtajana on toiminut opettaja Kaapo Meripirtti. Johtokunnan puheenjohtajana on toiminut mv. Arvo Salonen.

Merimaskun Osuuskassan johtajina ovat toimineet:

Martti Saarela alusta -31.12.1955 eli 23,5 v.

Antti Helelä 1.01.1956-15.02.1956

Rauli Lännemaa 16.02.1956-

28.02.1957

Unto Rauhala 1.03.1957-30.11.1959

Antti Helelä 1.12.1959-edelleen

1960-LUKU

1960-luvulla elettiin vaihtelevan kehityksen aikaa. Vuonna 1962 taloudellinen kasvu hidastuu. Esim. sahatavaran vienti, joka vuonna 1960 ylitti 1,1 miljoonan standartin rajan, laski vuonna 1962 alle 1 miljoonan standartin.

Vuonna 1966 tuotannon kasvun hidastuminen on nähtävissä. Sinä vuonna leipäviljasato jäi 30 % pienemmäksi kuin edellisenä vuonna.

Vuonna 1968 talouselämän epäedullinen kehitys kääntyi parempaan suuntaan lokakuussa 1967 toimeenpannun devalvaation ansiosta. Vuonna 1968 alkanut suhdannenousu alkoi vuonna 1969 kehittyä korkeasuhdanteeksi. Vienti oli vuoden 1969 aikana arvoltaan 8 341 miljoonaa markkaa, mikä oli 21 % suurempi kuin edellisenä vuonna.

Merimaskun Osuuskassan toiminnassa 1960-luku oli tasaisen nousun aikaa. Vuonna 1960 talletukset olivat 70,3 miljoonaa markkaa. Vuonna 1963 ylitettiin yhden miljoonan markan raja eli talletukset olivat silloin 1 004 646 mk.

Vuonna 1969 talletukset olivat saavuttaneet kahden miljoonan markan rajan, lisäys edelliseen vuoteen verrattuna oli 12,4 %. Antolainaukset olivat saavuttaneet 1,75 miljoonan markan rajan, lisäys edelliseen vuoteen verrattuna oli 12,6 %.

Vuoden 1969 aikana siirrettiin Merimaskun Osuuskassankirjanpito koneelliseksi. Tämän rationalisoinnin avulla saavutettiin työnsäästöä niin, että lisääntyneestä työmäärästä huolimatta henkilökuntaa ei ole tarvinnut lisätä.

1970-LUKU

1960-luvun lopulla alkanut ripeä taloudellinen kasvu jatkui 1970-luvun alkupuolelle. Vuoden 1974 aikana kohosivat energian hinnat lyhyen ajan kuluessa jopa nelinkertaiseksi.

Tämä vaikutti lamaannuttavasti talouselämän kehitykseen ja hintatason

nousu oli n. 18 %.

Inflaatio eteni voimakkaasti, vielä vuonna 1977 hintatason nousu oli 12,5 %. Merimaskun Osuuskassan kehitys jatkui kuitenkin suotuisasti. Talletukset lisääntyivät mainittuna vuonna 16,53 % ja antolainaukset 20,55 %.

1.1.1970 tulivat voimaan uudet pankkilait. Tämän lain mukaan osuuskassat muuttuivat osuuspankeiksi. Merimaskun Osuuskassan nimi muuttui Merimaskun Osuuspankiksi.

Samaan aikaan hyväksyttiin koko maan osuuspankkien käyttöön suunniteltu uusi liikemerkki.

Se on 0 ja P kirjaimista sommiteltu tyylikäs kuvio, joka samalla kuvaa %-merkkiä. 1970-luvulla tietokoneiden käyttö alkaa yleistyä. Osuuspankkien Keskuspankki Oy on siirtynyt tietokonekauteen ja tarjoaa ATK-palvelua myös osuuspankeille.

Niinpä Merimaskun Osuuspankin johtokunnan kokouksessa 28.2.1972 päätettiin, että Merimaskun Osuuspankin talletustilit siirretään ATK-kirjaukseen syyskuussa 1972.

Samana vuonna johtokunta päätti, että Merimaskun Osuuspankin pääkirjanpito siirretään ATK-kirjaukseen vuoden 1974 alusta alkaen.

Merimaskun Osuuspankin tähänastisista saavutuksista on myös mainittava ensimmäisen rivitalon rakennuttaminen Merimaskuun, kirkonkylän keskustaan.

Kesäkuussa vuonna 1973 johtokunta päätti ryhtyä toimenpiteisiin talon rakennuttamiseksi, ja seuraavana vuonna helmikuussa Merimaskun Osuuspankki allekirjoitti sopimuksen Raision Kirvestyön johtajien T ja A Lehtosen kanssa Asunto Oy Merimaskun Kirkonrinteen rivitalon rakentamisesta.

Asuinhuoneistoja rivitalossa on seitsemän ja niiden yhteinen pinta-ala on 560 m². 1970-luvulla Merimaskun Osuuspankin toimitalossa suoritettiin korjaus- ja laajennus-työtä. Ensin korjattiin ja parannettiin kokous- ja kerhosaleja. Vuosina 1976-1977 laajennettiin pankkisalia ja tehtiin uudet WC- ja eteistilat. Myös pankkisalin

kalusto uusittiin. Merimaskun Osuuspankki jatkaa nyt toimintaansa entistä viihtyisämmässä ja ajanmukaisemmissa toimitiloissa.

Kiitollisena pitkäaikaisesta, ansiokkaasta työstä Merimaskun Osuuspankin hyväksi, on Merimaskun Osuuspankin johto nimittänyt kaksi kunniapuheenjohtajaa. 25.11.1970 pidetyssä johtokunnan kokouksessa Merimaskun Osuuspankin perustajajäsen oli alusta eli vuodesta 1928 lähtien Merimaskun Osuuspankin johtokunnan puheenjohtajana yhtäjaksoisesti 43 vuotta toiminut mv. Arvo Salonen on pyytänyt ikänsä perusteella vapautusta johtokunnan puheenjohtajan tehtävästä. Hänet kutsuttiin Merimaskun Osuuspankin johtokunnan kunniapuheenjohtajaksi.

Merimaskun Osuuspankki luovutti 18.4.1978 pidetyssä osuuskunnan kokouksessa kiitollisena Merimaskun Osuuspankin hyväksi tehdystä työstä kunniapuheenjohtaja mv. Arvo Saloselle Osuuspankkijärjestön pronssisen 75-vuotisjuhlamitalin.

1990-LUKU

1990-luvun alussa pankkeja ravisteli pankkikriisi, jonka seurauksena Säästöpankkiryhmä kaatui ja sen myötä myös Merimaskussa ollut Säästöpankin sivukonttori lopetti toimintansa. Merimaskun Osuuspankki oli suunnitellut muuttamista, Särkäsalmelle ja ehti jo hankkia sitä varten tontinkin. Uutta pankkitaloa ei kuitenkaan tarvinnut rakentaa, sillä Merimaskun Osuuspankki muutti vuonna 1997 Särkäsalmelle Säästöpankilta tyhjiksi jääneisiin tiloihin, joissa pankki toimii edelleen.

Pankkitoiminta on muuttunut voimakkaasti 2000 - luvulla. Suurin osa asiakkaista hoitaa nykyään pankkiruutiin verkkopankissa ja toimihenkilöt keskittyvät yhä enemmän vaativampiin sijoitus- ja lainaneuvotteluihin. Tämän vuoksi pankin sisätilat remontoitiin vuonna 2003. Silloin perinteinen pitkä pankkitiski jäi historiaan ja tilalle saatiin nykyaikaiset neuvottelutilat. Merimaskun Osuuspankin menestys on merkki siitä, että paikalliselle pankille on yhä tilausta. Asiakkaat

tarvitsevat ja haluavat edelleen myös henkilökohtaista palvelua. Tähän pankkimme aikoo panostaa jatkosakin. Vuosijuhlaa vietettiin viimeksi työn merkeissä syyskuussa 2003. Silloin pankki täytti 75 vuotta. Asiakkaiden talletukset Merimaskun Osuuspankissa olivat tuolloin 12 miljoonaa euroa ja lainat samoin 12 miljoonaa euroa.

Tänään Merimaskun Osuuspankki on jo 80-vuotias. Liiketoiminta

Merimaskun Osuuspankin nykyinen toimitila Särkäsalmella

on kehittynyt vahvasti ja pankilla on jo lähes 2000 asiakasta. Asiakasvarat ovat tätä kirjoitettaessa lähes 22 miljoonaa euroa ja rahoitustoiminta 24 miljoonaa euroa. Vuoden 2009 alusta lukien Merimaskun kunta liittyy Naantalin kaupunkiin, mutta pankin toimintaan tämä ei vaikuta millään tavalla. Merimaskun Osuuspankki palvelee jatkossakin itsenäisenä pankkina omalla hallinnollaan ja tuttujen toimihenkilöiden voimin merimaskulaisia sekä kaikkia heitä, jotka haluavat käyttää palveluitamme asuinkunnasta riippumatta.

Holomuusia ja muita kotiruokia Terttu Kraeme

Suomi on ollut mallimaa kouluruokailun suhteen. Maksutonta kouluruokaa ovat koululaiset syöneet jo kuusikymmentä vuotta. Se on ainutlaatuista maailmassa. Vuonna 1943, ensimmäisenä maana maailmassa, säädettiin laki kouluruuan tarjoamisesta koululaisille maksutta. Lain toteuttamiseksi annettiin viiden vuoden määräaika.

Kuusikymmentä vuotta sitten aloitettiin valtakunnalliset kouluruokailut. Juuri niihin aikoihin eli vuonna 1948 merimaskulainen Tuula Paavola meni ensimmäiselle luokalle Merimaskun vanhaan kouluun, nykyiseen Kenuun.

Koulussa ei ollut mitään erillistä keittiötä, vaan Porin Matti sijaitsi keskellä eteistä ja siinä sitten keittäjä Elli Valtonen keitti ruuat ja tiskasikin hellan päällä. Joskus sattui kommelluksia, kun pojat tulivat vauhdilla sisälle ja heittivät karvalakin päästään, lakki saattoikin lentää vellikattilaan. Ellin päivä alkoi luokkien lämmittämisellä, sen jälkeen piti hakea vesikelkalla tai rattailla Tamsaaren lahjoittamat maidot ja vasta sitten pääsi vellin keittoon. Ruokailu oli etupäässä erilaisia vellejä kuten kauravelli, mannavelli tai perunaryynivelli, joskus saattoi olla ruispuolukka puuro, jos oppilaat olivat tuoneet puolukoita, hernekeittoaakin saatiin, mutta se oli harvinaisuus. Oppilaat toivat kotoa leivät ja oman

maitopullon. Syöntivälineinä olivat emalikulit ja alumiinilusikat, viisikymmentä-luvun lopulla siirryttiin emalilautasiin ja sen jälkeen tulivat muovilautaset ja muovimukit. Ruokailun jälkeen ruokajärjestäjät menivät kuivaamaan astiat, kun Elli oli tiskannut. Astioita säilytettiin isossa kaapissa eteisessä.

Kouluruokailu kehittyi

Vuonna 1952 muutettiin uuteen kouluun ja keittäjäksi tuli Annikki Laaksonen ja sijaisena toimi Aino Selkelä. Ruokailu muuttui jonkin verran, mutta edelleen vellilinja jatkui. Pari tai kolme kertaa lukukaudessa saatiin perunaa ja kastiketta. Aluksi kastike oli tavallista ruskeaa kastiketta, mutta myöhemmin siihen saatiin lisäksi pari lihapyörkää. Perunat tuotiin luokkaan isossa kattilassa ja kastike ämpärissä, josta keittäjä jakoi oppilaille. Lauantaisin oli kaurapuuroa ja soppaa, useimmiten se oli puolukka soppaa.

Tuula oli kouluttautunut kodinhoitajaksi, mutta päätyi kuitenkin

keittiöalalle. Hän oli ensin Raision sairaalan keittiössä, sen jälkeen Rieskalähteen koulun keittiössä vuosina 1981-1987 ja sieltä hän siirtyi syksyllä 1987 Merimaskun koulun keittiöön. Samoihin aikoihin opettaja Färkkilä jäi eläkkeelle ja Seppo Kustonen tuli tilalle. Totuttelu pieneen keittiöön vei aikansa, sillä Rieskalähteen koulussa tehtiin annoksia päivässä pari tuhatta, kun taas Merimaskussa oli oppilaita kahdeksisensikymmentä. Muitakin hankaluuksia oli käytännön hommissa, kun piti tehdä tilauksia, niin ainoa puhelin oli Färkkilän toimistossa ja toimiston ovi oli aina lukossa. Jokaista tilausta varten piti pyytää erikseen lupaa, että sai käyttää puhelinta. Tuulan lisäksi keittiöhenkilökuntaan kuului siivooja Kerttu Toivonen, joka oli kaksi tuntia tiskaamassa.

Lähiruokaa parhaimmillaan

Siihen aikaan ruokarahat oli oppilasta kohden 3,60-4,80 mk ja budjetin teossa keittäjä sai olla mukana. Keittäjä teki myös ruokalistat, jotka sitten Kustonen hyväksyi. Yleensä ne tehtiin moneksi viikoksi

ja ne toistuivat 5-6 viikon välein. Ruoka oli tavallista kotiruokaa kuten mm. lihastiketta ja perunaa, makaronilaatikkoa, lihakeittoa, hernekeittoa, pannukakkua ja hilloa. Myös kalaruuat kuuluivat ruokalistalle kuten kalakeitto ja paistetut silakat ja muusi. Tosin silakat piti paistaa fileinä molemmin puolin, muuten ei mennyt kaupaksi. Ruoka-annosten lisukkeina oli yleensä juuresraasteita, tomaattia, kurkkua tai mitä nyt milloinkin oli saatavilla. Välipaloja saattoi olla vain joillekin luokille tai niille oppilaille, jotka joutuivat koulun jälkeen odottamaan kuljetusta. Välipalaan kuului sämpylä, omena tai jogurtti.

Etikkasäilykkeet tehtiin yleensä itse

sekä leivottiin pullat ja sämpylät; silloin oli vielä aikaa tehdä. Alkuvuosina oppilaat toivat omenia ja puolukoita, jotka tietenkin myös säilöttiin. Ongelmana oli vain säilytystilat, tosin myöhemmin saatiin pakastin alakertaan. Kaikki mahdolliset raaka-aineet otettiin pitäjältä kuten perunat sekä vihannekset jopa kalatkin ja loput tuotteet puoliksi kylän kaupoista; yleensä lihat ja muut tuoretavarat Ruusumolta ja loput Vaisteelta.

Syyslukukausi päättyi kuusijuhliin, joissa oppilaille jaettiin keittiöhenki-

Koulun koko henkilökunta keittiössä vuonna 1994. Vasemmalta Mia Hinnerichsen, Hanna Nurminen, Marja-Liisa Liitola, Merja Kytölä, Pasi Hiltunen, Kristiina Virta, Tuula Paavola, Kerttu Toivonen, Seppo Kustonen ja Harri Viholainen

lökunnan kokoamat lahjapussit, jotka yleensä sisälsivät piparin, omenan, pari karkkia ja lakupötkön. Pari päivää ennen tarjottiin täydellinen jouluaateria, jolle oppilaatkin pukeutuivat juhlavasti. Erään joulun alla Kustonen tuli kysymään, osaako Tuula laittaa juuriskapuuroa ja voisiko hän tehdä sitä joulupöytään. Tuula vähän epäili, mahtaisivatko lapset sitä syödä. Tuula teki juuriskapuuroa eli holomuusia vain pienen määrän sillä seurauksella, että se loppui kesken.

Maailma muuttuu, keittiössäkin

Oppilasmäärät kasvoivat ja luokahuoneita piti lisätä, jopa yläkertaan ja alakertaan tuli lisäluokat. Tässä

vaiheessa Toivosen Kertun osuus keittiössä lisäantui puolipäiväiseksi. Tällöin nimittäin syötiin luokissa ja ruuat piti kantaa luokkiin ja vastaavasti likaiset astiat keittiöön. Siinä vaiheessa pienen keittiön lattiakin oli täynnä pinottuja likaisia astioita ja likoamassa olevia kattiloita. Kaiken tämän keskellä muutama kunnan työntekijä söi lounaansa, kun ei ollut muuta paikkaa, mihin mennä syömään. Keittiön laajennuksen jälkeen tarjoilu tapahtui keittiöstä linjastolta. Siitä löytyivät myös dieetteruuat allergiaa, diabetesta, keliakiaa tai

laktosii-intoleranssia sairastaville. Aikaisemmin nekin oli joutunut viemään luokkaan annoksina ja nimellä varustettuina. Myös kunnan kokouksiin ja vanhempain-iltoihin alettiin hoitaa tarjoilut.

Kommelluksista Tuulan mieleen muistui koulussa pidetty paloharjoitus. Tuula ja Kerttu olivat keittiössä ja ovi oli auki. Yhtäkkiä he huomaavat, että oppilaita konttaa käytävällä jatkuvana jonona ja kun he menevät katsomaan, niin he näkevät, että opettajatkin konttaavat siellä

joukossa. Yksi opettajista huusi heille, että pitää tulla ulos; Tuula ja Kerttu eivät ymmärtäneet koko touhua. Hetken päästä he näkivät palomiehiä, jotka laittoivat savupommeja käytävään. Kyseessä oli paloharjoitus, mutta keittiöhenkilökunnalle kukaan ei ollut ilmoittanut asiasta.

1990-luvun lopulla alkoi keittiösäkin tietokoneaika. Kaikki tilaukset alettiin tehdä tietokoneella ja myös ruokareseptit löytyivät sieltä. Ennen eläkkeelle jääntään Tuulan piti käydä tietokonekurssi, mutta tietokonetta hän ei enää joutunut käyttämään. Tuula jäi yksilölliselle eläkkeelle vuonna 1998.

Siisteys oli puoli ruokaa

Maarit Lineri

Anneli Junninen aloitti alakoulunsa Merimaskun Kaukolassa vuonna 1943. Koulutalona toimi vanha väenrakennus talon pihapiirissä. Ensimmäisenä opettajana hänellä oli Anna Juvala, jota Anneli muistelee erityisen suurella lämmöllä. Hänen jälkeensä opettajaksi tuli Maiju Mannonen.

Silloin vielä ruokailu tapahtui omin eväin. Jokaisella oli oltava oma muki, jota säilytettiin koululla. Muuten eväinä olivat omat voileivät, leivän päällä oli yleensä vain voita. Koska Annelin sisko kasvatti tomaatteja, saattoi hänellä silloin tällöin leipiensä päällä olla myös tomaattiviipaleita. ”Silloin ei niistä tomaateista kovin paljoa pidetty, mutta pakko oli harjoitella niiden syöntiä”, Anneli naureskelee, ”Kerran en jostain syystä syönyt eväitäni koululla vaan säästin ne kotimatalle. Tomaatit olivat lämmössä pehmenneet ja kastelleet koko leivän. Minusta koko leipä maistui pahalle ja eväät jäivät syömättä.”

Ruokailu alkoi maidon haulla talosta. Jokainen otti oman mukinsa ja marssi talon tupaan, missä niihin anosteltiin maito. Sitten palattiin takaisin koululuokkaan ja kaivettiin omat voileivät esiin. Ruokailun päätteeksi

jokainen pesi mukinsa ja se laitettiin takaisin hyllyyn odottamaan seuraavaa päivää. ”Silloin ei enää tarvinnut maksaa maidosta. Muistelen, että vuoden vanhempi velipoika vei vielä koululle maitorahan. Ei se summa suuri ollut”, Anneli muistelee.

Kouluruokailun alkuvuodet

Sitten Anneli jatkoi vuonna 1945 koulunkäyntiään Sannaisten koulussa, missä opettajana oli Eeva-Maria Lampisuo. Lampisuolla oli oma piika Emmi Lairola, joka toimi samalla koulun keittäjänä ja hoiti opettajan lehmää.

Sannaisten koululla oli veistosalin vieressä keittiö, missä ruoka valmistettiin. Nyt koululla sai joka päivä aterian. Joka päivälle oli määrätty ruokansa; oli puuropäivä, perunakeittopäivä, hernekeittopäivä vellipäivä, lauantaisin oli aina marjakeittoa. Velli oli yleensä ”hellgrynivelliä” eli kokonaisista ohrasuurimoista keitettyä. ”Kaikki ruuat olivat lusikkaruokaa”, muistelee Anneli, ”velli keitettiin ilmeisesti opettajan oman lehmän maidosta, koska silloin ei tarvinnut viedä maitoa mukanaan, mutta muina päivinä vietiin pullossa oma maito.”

Vaikka siis periaatteessa ruoka saatiin koululta, eikä se maksanut,

osallistuivat kaikki kuitenkin jotenkin ruoka-aineiden hankintaan. Keittoja varten oppilaat veivät mahdollisuuksiensa mukaan koululle juureksia ja perunoita. Marjakeittoa varten vietiin syksyllä puolukoita, joita myös kerättiin koko koulun voimin. ”Koko koulu lähti opettajan ja keittäjän kanssa puolukkaan, koululla Emmi ensin perkesi suurimmat roskat ulkona tuulessa ja me oppilaat perkasimme ne sitten tarkemmin”, muistelee Anneli.

Ruokailu alkoi aina käsienspesulla, Opettaja Lampisuo oli tarkka siisteydestä. Eteisessä oli vesisäiliö, missä oli hana, minkä alla kädet pestiin. Jokaisella oli koululla oma pyyhe, mihin kädet kuivattiin. Koska jokainen vesitilkka oli kannettava kaivosta, ei käsienspesuvettä heitetty pois, vaan se kerääntyi hanan alla olleeseen astiaan. Kerääntyneen veden käyttivät järjestäjät eteisen lattian pesuun. Keski- ja lauantaisin sillä pestiin myös luokan lattia.

Puurot reppuun

Yksi tapaus on jäänyt Annelin mieleen noista ruokailuhetkistä: ”Aamulla, kun tultiin kouluun, niin reput kerättiin uunin viereen isoon puulaatikkoon, sitten kun ruokailu alkoi ne haettiin sieltä ja otettiin maidot ja leivät esiin. Emmi antoi aina reilun annoksen ruokaa lautaselle, eikä sitä saanut jättää, vaikka kuinka olisi ollut täynnä. Yksi tytöistä ei muutenkaan oikein pitänyt puurosta, mutta ei uskaltanut saarnan pelossa jättää sitä lautasellekaan. Hän istui reppu sylissä ja aina salaa, kun opettaja ei nähnyt, niin lusikoi puuroaan reppuun.”

Koulun ruuista on Annelille jäänyt erityisesti mieleen lauantaipäivien marjakeitto: ”Se oli hiukan epämääräistä, ei siitä oikein saanut selvää oliko se kiisseliä vai keittoa. Siinä oli ihan kuin olisi sekoitettu viikon yli jääneet vellit tai puurot, kun siinä välillä näkyi niin kuin olisi jotain ryynettä joukossa, ei se ainakaan samanlaista ollut kuin, mitä kotona sai. Onni Villiruusu kyllä siitä tykkäsi”, muistelee Anneli hymyssä suin.

Suomen sodasta 200 vuotta

Markku Lehto

Talvella 1808 venäläiset joukot ylittivät silloisen Ruotsi-Suomen itärajan Kymijoella. Hyökkäys tapahtui yllättäen, sillä Etelä-Suomessa ollut armeijaryhmä ei ollut edes kunnolla kokoontunut, kun vihollisjoukot ylittivät rajan. Maasota siirtyikin varsin nopeasti kauas pohjoiseen, perääntyvien suomalaisjoukkojen perässä. Vaikka rakuunoissa oli myös mukana merimaskulaisia sotilaita, keskittyy tämä artikkeli lähinnä paikakunnan ja lähistön tapahtumiin. Tämä syystä että Merimasku kuului alueeseen, joka oli rekrytoitu lähinnä rannikkolaivaston alueeseen ja ruoduissa olevat miehet olivat pääosin laivamiehiä.

Kun Ruotsin kuningas Kustaa IV Aadolf kieltäytyi noudattamasta Napoleonin vaatimaa mannermaan sulkusääntöä, jolla Englannin kauppalaivasto olisi asetettu kauppasaartoon, vaati Napoleon Venäjän keisarin Aleksanteri I tekemään sopimuksen, jonka mukaan Aleksanterin tuli pakottaa kuningas siihen sekä saada tästä palkinnoksi Suomen. Aleksanterin suostuttua sopimukseen Venäjän joukot ylittivät silloisen rajan Kymijoella helmikuun 21 päivä vuonna 1808.

Edellä mainittu sopimus johti sotatoimiin monin paikoin Suomen maaperällä. Etelässä ollut Suomen armeija, vetäytyi pikku kahakoiden jälkeen Hämeenlinnan seudulle ja siitä pohjoiseen. Ruotsi-Suomen saaristolaivasto, jonka pääpaikka oli Viapori kahakoi sen sijaan Lounaisessa-Suomessa useaan otteeseen kesän ja syksyn 1808 aikana, yrittäen mihinmiksi venäläisten hallitsemalle mantereelle ennen talven tuloa.

Merimaskun eri kylissä asui sodan aikaan noin viitisentoista ruotusotilasta. Noin kolmannes sotilaista oli tuolloin ratsutilojen ylläpitämiä rakuunoita ja loput laivamiehiä. Upseeristoa ja heidän perheitään asui kolmella sotilasvirkatilalla. Majoitusmestari Gabriel Johan Thauvon virkatalo oli Uusikartano ja Karjalaisten tilaa hallitsi lippumies Georg Fleming. He myös olivat rippikirjojen mukaan paikkakunnalla asuvia. Lukkaraisten ratsumestari ei sodan sytyttyä asunut virkatalossaan.

Mielenkiintoisinta lienee tarkastella paikallisten rivisotilaiden kohtaloita niin itse sodassa kuin sen jälkeen, sekä tavallisen rahvaan suhtautumis-

ta tilanteeseen. Kuten seuraavassa havaitaan sotilaissa oli monenikäistä väkeä. Monet hyväkuntoiset olivat ammatissaan vuosikymmeniä, sillä rekrytointi saattoi vahvarakenteisen nuorukaisen kohdalla tapahtua varsin nuorena. Sotilaan ja perheen talous oli suhteellisen vakaa.

Kaatuneet, kadonneet ja palanneet

Monen paikallisen sotilaan kohtalo jäi epäselväksi, sillä mahdollisiin sotilasrulliin ei enää tullut merkintöjä sodan päätyttyä. Myöskään kirkon henkikirjat eivät kerro kuin sattumalta yksittäisen sotilaan kohtaloa sodassa tai elämää rauhan saavuttua. Muutamista on kuitenkin merkintöjä kuolleiden luettelossa tai rippikirjoissa sodan jälkeen.

Kaksi paikallista sotilasta on saanut surmansa sodan aikana. Toinen menehtyi kaukana pohjoisessa Tornion kaupungin lähistöllä ja toisen kohtalo oli kadota sodan loppukahinoissa Tukholman saaristossa. Ensiksi mainittu oli maavoimien rakuuna ja jälkimmäinen laivamies, jonka kohtalo on hieman sekava.

Kaksoisten rakuuna Elias Caven,

joka oli syntynyt vuonna 1765, kaatui Tornion taisteluissa joulukuun 15 päivä 1808. Suomalaiset joukot olivat tuolloin perääntymässä yli Tornionjoen Ruotsiin. Hänen kaatumisestaan Torniossa on saatu tietoa seurakunnan kuolleiden luetteloon. Hänen hautapaikastaan ei ole mainintaa.

Toinen sotatoimialueella menettänyt oli Rauduisten-Koverin ruodun laivamies Mikael Greisson, jonka kerrotaan kuolleen 19.1.1809. Sotatoimet olivat Suomessa jo tuolloin laanneet, mutta laivasto-osastot kahakoivat vielä Ruotsin rannikolla. Kirkonkirjoissa hänen kuolemansa mainitaan tapahtuneen ”Tukholman matkalla”.

Tuntuu siltä että muuttamat sotilaista katosivat jälkiä jättämättä kirkon historiankirjoista. Myöskään aikakauden sotilasrullat eivät tuo valaistusta asiaan. Nämä voidaan listata sodassa kadonneiksi. Useimmista hengissä selvinneistä on kuitenkin pieni maininta ripillä käynnistä tai muutosta pois paikkakunnalta sodan jälkeen.

Sotaväki työttömäksi

Sodan päätyttyä ruotuväkilaitos lakkautettiin Suomessa. Tämä johti monen ammattisotilaan kohdalla sosiaalisiin ongelmiin. Kruunun ja talonpoikien ylläpitämä ammatti ei enää jatkunut. Osa sotilaista sai pienen syytingin, osan jatkaessa ruodun taloissa jonkinlaisena muonarenkinä. Vahvimmat ryhtyivät torppariyrittäjiksi. Osaavimmat ryhtyivät erinäisiin käsityöammatteihin. Myös sotilaiden ikä sodan päättyessä antaa kiinnostavan lähtökohdan tutkittaessa paikkakunnan miesten sijoittumista siviilielämään.

Sodan jälkeiset rippikirjat antavat osviittaa sotilaista, jotka edelleen

asuivat entisissä kotitorpissaan. Heidän ikäjakamuksensa oli varsin korkea. Vanhimmat olivat Tärkkisten Micael Munter, joka oli syntynyt 1750 ja Kuusniemen rakuuna Anders Kuulberg, jonka syntymäajaksi on merkitty 1747. Vanhin ”rullissa” ja kirkonkirjoissa sodan päättymisen jälkeen oli kuitenkin Tamsaaren Paltteen rakuuna Johan Järnholm, joka mainitaan syntyneeksi jo vuonna 1746. Oliko hän vielä sodan aikana palveluksessa, jää

Suomen sodan aikaisia asepuukuja

epävarmaksi. Hänen leskensä on elänyt torpassa vuoteen 1815.

Lierannan ruodun laivamies Matti Hörman, joka oli syntynyt vuonna 1770 on asunut ruodun ”Vaini-torp”-sotilastorpassa ainakin vielä 1813. Danskilan kylän Mikael Roos, Ruusulan torpasta on käynyt ripillä vielä

vuonna 1810, jonka jälkeen tiedot hänestä päättyvät. Sannaisten rakuuna Henrik Shoberg, syntynyt 1756 on palannut ruodun torppaan ja on käynyt ripillä vielä ainakin 1812. Myös ”Corporalen” Erik Gran on palannut arkisiin askareisiin Taattisten sotilastorppaan. Merkintöjä hänestä on kirkon historiakirjoissa vielä pitkään.

Muutammat entiset sotilaat ovat sodan päätyttyä muuttaneet pois paikkakunnalta. Tällaista edustaa ainakin Mälsälän rakuuna Erik Lilja, joka on perheineen muuttanut pois Merimaskusta heti sodan päätyttyä. Samoin katoaa tiedot sodan päätyttyä Iskolan ”Koppeli-torp”-asukkaista, laivamies Johan Styfin perheestä. Järvensuun varamies Matti Hägg on muuttanut sodan päätyttyä Rymättylään.

Moniko edellä mainituista sotilaista on ollut varsinaisissa sotatoimissa, joko pohjoisen rintamalla tai lähipitäjiin tehdyissä mairinnoisyrityksissä, jää arvailujen varaan. Sotilasrullatkaan eivät anna siihen varmaa vastausta. Kaksi sodassa kaatunutta on varmistettavissa sekä kotitorpilleen palanneet vuoden 1809 aikana. Palanneet sotilaat olivat 40-60-vuotiaita. Vanhimmat ja vammautuneet saattoivat saada pienen eläkkeen, toisten piti tulla toimeen uusissa toimissa, käsityöläisinä, renkeinä ja torppareina. Osa joutui tulemaan toimeen vähäisellä ”proventalla” ja kirkon avulla.

Tutkimuksen mukaan kappeliin syntyi tämän sodan seurauksena kymmenkunta ”veteraania”. Heidän muistoaan ei ole millään tavalla huomioitu. Sota oli kuitenkin Suomen historian ensimmäinen, jonka miehistöä ja sen kohtaloa voidaan jälkikäteen jossain määrin seurata.

Paikallisten veteraanien sosiaalinen

asema lienee ollut kohtalainen, verrattuna muuhun väestöön. Ketään ei tutkimusteni mukaan ole luokiteltu ”pitäjän vaivasiin”, jotka olivat pysyvästi kirkon avun kohteina. Joitakin yksittäisiä ja tilapäisiä avunpyyntöjä sen sijaan asiakirjoista tapaa.

Elämää kotirintamalla

Suomen sota oli lyhytaikainen yhteenotto, jossa rintamalinjat ja kahakointi tapahtui pääasiassa sisämaassa. Saaristossa yhteenotto tapahtui muutamissa meritaisteluissa ja mairinnoisyrityksissä. Merimaskulaiset rakuunat taistelivat pohjoisilla rintamilla ja laivamiehet eri puolilla rannikkoa.

Kotiseudulla oli Isovihan ajoista poiketen rauhallista. Tosin venäläisten läsnäolo Turun valloituksen jälkeen maaliskuussa 1808 oli nähtävissä myös Merimaskussa. Lähimmät laivasto-osastojen yhteenotot olivat Rymättylän vesillä sekä Palvan meritaistelu. Merimasku jäi näiden välimaastoon ja säästyi tuhoilta. On kuitenkin todennäköistä että väylä Naantalista Velkualle on ollut Venäläisen laivaston eräänä reittinä sen ryhmittäessä Velkuan vesillä tapahtuneeseen yhteenottoon. Vihollislaivaston paikallaolosta antaa viitteitä löydetty tykinkuulat sekä väylän varrella olevan saaren nimi.

Ruotsalais-Suomalaisten joukkojen mairinnoisyritykset rannikolle sitoivat runsaasti mantereella olevien venäläisten miehistöä vartiointi- ja tarkkailutehtäviin. Oletettavasti vartiointia on ollut myös Iniön-aukolta Naantaliin johtavan väylän varrella Merimaskussakin. Kyseisiä vartiopaikkoja saattoi olla Kirkonsalmen Manu- ja Haravuorella sekä lännempänä Ryssänkariissa.

Oletamus sluurppien oleskelusta mm. Otavan ja Karvatinsaaren välisellä meren selällä perustuu löydettyihin tykinkuuliin Rauduisten kylänmäeltä. Sodan aikoihin mäellä sijaitseva Simolan talo. Sitä kohti oli aluksilta ammuttu, kuitenkin osumatta itse rakennuksiin. Tykinammukset löysi maanviljelijä Salomon Ranki, joka raivasi uuden asunon ympäristöä 1950-luvun alussa. Toinen löydettyistä kuulista oli osunut isohkoon irtokiveen ja haljennut kah-

tia, toisen pudotessa pehmeään maahan ja säilyessä ehjänä. Valitettavasti kuulat lienevät kadonneet. Todettakoon että Palvan meritaistelussa mukana olleiden alusten tykinkantama oli juuri riittävä kaislikon takaa ammuttuna silloiseen Simolaan. On todennäköistä että alusten odotellessa aukolla tulevaa, mahdollista yhteenottoa ruotsalaisen saaristolaivaston kanssa, että sotilaille tuli mieleen kokeilla taitojaan ja osu-matarkkuuttaan.

Samaan laivasto-osaston odoteluun viittaa väylän varrella oleva Ryssänkariiksi nimetty saari. Pienehkö saari sijaitsee Rauduisten aukon jälkeen Lempisaaren vesialueella. Kyseinen saari on vain muutaman merimailin päässä Palvan meritaistelun paikoilta. Venäläislaivaston odottelua Ryssänkariin luona tukee Palvan meritaistelusta tehty kartta. Sen mukaan eräs venäläis-osasto oli sijoittunut taistelutilanteessa Teersalon niemen ja Talosmeren väliselle selälle, johon eräs luonnollinen tulotie oli Merimaskun suunnasta.

Kari on saattanut olla myös pitempiaikainen vartiointipaikka, kesä- ja syyskauden 1808.

Useat Velkuan talot sekä kirkko jou-tuivat riehuvien sotilaiden ryöstämiksi. Merimaskusta sitä vastoin historia ei tunne vastaavaa. Merimasku lienee ollut vain väylä ja odottelualue ryhmit-tyville joukoille. Kaksi edellä kerrottua tarinaa sekä huhut paikkakunnalla olevista ”ryssänhautoista” antavat kuitenkin meille osan kyseisen sodan muistoista. Pitempiaikaista oleilua väylällä ei kuitenkaan liene tapahtunut. Tätä tosiasiaa tukee ns. ”ryssänuunien” puuttuminen kappelin rannoilta. Jo

Rymättylässä näitä löytyy useita.

Lieneekö sota osaltaan vaikuttanut laajaan punatautiepideemiaan, joka raivosi pitäjässä vuoden 1809 aikana. Sen seurauksena kuoli useita kappelin asukkaita, joukossa lapsia ja aikuisia. Pahin tuho kohtasi Rauduisten ja Karjalaisten kylän asukkaita.

Tavallisen väestön suhtautuminen itse sotaan oli usein välinpitämätön. Taistelut jossakin kaukana eivät juurikaan hetkauttaneet talonpoikaissäestöä. Lisäksi tiedonkulku oli hidasta ja vasta aikojen kuluttua saatiin tietää melko lähelläkin sattuneet kahakat. Ainoastaan tykkien jyske ja lähistön meritaistelut saattoivat luoda pelottavan ilmapiirin. On hyvin todennäköistä että kansa kokoontui korkeille huipuille seuraamaan lähistön merikahakoita. Puhuttiin myös sisseistä, jotka liikkuivat saaristossa vakoilemassa ruotsalaisen laivaston liikkeistä (vrt. Tapani Löfving Isovihan vuosina). Sodan päätyminen venäläisten voittoon sekä ruotuväkilaitoksen alasajo sen sijaan helpotti talonpoikien taakkaa. Palaavat sotilaat saatiin ruodun arkisiin puuhiin. Maan oppineisto suhtautui vallanvaihtoon yleensä myönteisesti.

Sodan päätyttyä elämä Merimaskussa kulminoitui lukkari Isak Lindmarkin toimiin. Hän oli yksi niistä ruotsalaisvallan kannattajista joka ei hyväksynyt maassa tapahtunutta vallanvaihtoa. Kun toukokuussa 1809 piti Merimaskun kirkossa vannaosauskollisuusvala uudelle hallitsijalle, keisarille lukitsi Lindmark kirkon ovet, poistui tuntemattomaan paikkaan ja esti näin uskollisuusvalan. Tästä seurasi viranmenetyksensä sekä vankeusrangaistus, jota seurasi myöhemmin sairaalle miehelle armahdus. Armahduksen jälkeen hänelle osoitettiin kalastajan ammatti piispan Rymättylän maatilalta. Lukkari Isak Lindmark kuoli samana syksynä, ollen tavallaan eräs Suomen sodan uhreista.

Tekstit perustuvat Martti Jokisen kirjoittamiin muistelmiin, jotka hän julkaisi 1989 omakustanteena nimellä:

"Vaellusvuoteni neljänteen sukupolveen"

Martti Jokinen syntyi 4.4.1916 Mikkelin maalaiskunnassa ja kuoli 29.5.2004 Porissa, Selma syntyi 8.11.1919 Turussa ja kuoli 22.2.1984 Turussa. Jarmo on syntynyt 23.1.1942 Karstulassa ja Harri 2.9.1947 Turussa. Isä Martti, äiti Selma ja Jarmo muuttivat Merimaskuun Anttolasta huhtikuussa 1945. Anttolassa he olivat olleet pommituksia paossa. Isoäiti Sanni Lähdemaa oli kuullut, että Jalmari Ranta tarvitsisi apumiehen kalastuspuuhiinsa. Jalmari ja Fiinu Ranta tarjosivat kirjeitse työtä - isorysillä kalastusta. Merimasku oli ennestään Selmalle tuttua seutua, koska Lähdemaat olivat asuneet joskus 20-luvulla Merimaskussa, missä Selman nuorempi veli Benjamin oli syntynyt.

Päiväkirjan merkintöjä, osa 2

Kesävieraita

Aloitimme heinätyöt. Olin parastaikaa niittämässä pellolla, kun Eine, Jaakko ja Pensu saapuivat luoksemme muutamaksi päiväksi. Kun Jaska näki meidät miehet niittopuuhiissa, hänkin halusi heinäntekoon. Mikäpä siinä, paita pois, viikate käteen ja antaa soida. Jaskalle ja minulle kehkeytyi kilpa. Olimme melko tasaväkisiä. Jaska oli maalaistalon poikana oppinut myös viikatetta heiluttamaan ja sen kyllä huomasi. Turkuun muutettuaan hän oli ollut räätälin opissa ja kehittänyt erittäin eteväksi vaatturiksi, aivan ensiluokan työn tekijäksi. Tällaiset pienet pyrähdykset maalle piristivät ihmeesti. Ihminen kaipaa vaihtelua.

Apajaan alkoi lappaa vieraita enemmänkin. Ensin tuli Peltosen herrasväki ja majoittui Apajan isoon kamariin, joka muina aikoina oli asumaton. Kamari oli ikään kuin pyhitetty arvokkaille kesävieraille. Edes sapatikouluja ei pidetty siellä, vaan Apajan keittiössä. Muutaman päivän kuluttua tulivat Aino ja Marjatta Halminen viettämään lomaansa maaseudun rauhaan ja meren äärelle. Aino Halminen oli nuorena neitinä ollut Apajassa kyökkipiikana, joten paikka oli hänelle tuttu. Sisärukket majoittuivat pieneen ullakokohuoneeseen. Salmen kanssa siirryin omavaraistalouteen. Kun kalastus oli loppunut, ei enää ollut syytä jatkaa

yhteisiä ruokailuja. Ja kesävieraitten vuoksi Apajan ruokapöytä täyttyi ilman meitäkin. Kellarikamarissa meillä oli käytössämme puuhella, jossa oli myös uuni. Salme ryhtyi siis kokkaamaan kotona ja se tiesi minulle entistä maukkaimpia aterioita.

Kesävieraitten kelpasi nauttia lomaan, sillä sää oli mitä suosiollisin. Helle jatkui useamman päivän ajan. Lämpömittari osoitti +31 asteen lämpötiloja. Toisin paikoin mitattiin jopa +34 astetta. Niitetty heinä kuivuivat ennätysajassa ja saimme ne siirrettyä latoon. Kävimme myös niittämässä rantavedessä ruokoa, sillä lehmät söivät sitäkin mielellään.

Kesän helteitten hyväillessä oli myös ajateltava talven pakkasia. Niinpä eräänä heinäkuuisena päivänä soitin Taattisten kartanoon ja kyselin isännältä saada ostaa halkoja. Hän suostui leimaamaan metsästään jonkin verran kaadettavia puita, joista voisin hakata meille polttopuuta. Hänen kanssaan kiersin lähellä Apajaa olevassa metsikössä ja hän leimasi tarvittavan määrän. Muutamina heinäkuun hellepäivinä kävinkin hakkaamassa joitakin motteja kuivumaan, että syyskylmien alettua olisi kuivia puita, joilla huonetta lämmitetään.

Heinä-elokuun vaihteessa Jalmari vei meidät Velkuaan. Ajoimme Salaisten saareen Viljalehdon rantaan, sillä sinne oli järjestetty sapatikoulu

aamupäiväksi ja iltapäiväksi useampia kokouksia, joihin Turusta saapui suuri joukko nuoria. He saapuivat Pohjola-laivalla Teersalon rantaan, josta Ivar Viljalehdon kanssa kävin hakemassa heidät Viljalehdolle. Ivar haki omalla moottoriveneellä, minä Apajan moottorilla. Pappeina olivat Onni Peltonen ja Onni Halminen, Myös minulle annettiin vuoro esittää puhe. Juhlinta jatkui vielä seuraavana päivänä, vasta illan suussa kansa lähti pois. En muista missä kukin yöpyi, mutta olihan kesäaika ja ladoissa heiniä. Kun muut olivat lähteneet - Apajan väki oli lähtenyt jo sapatin loputtua - Eine ja minä jäimme Viljalehdoille muutamaksi päiväksi. Eine jäi mustikoita poimimaan, minä auttamaan Ivaria hänen töissään, mutta ennen kaikkea kalastamaan. Oli tarkoitus lähteä nuotanvetoon. Ja lähdimmekin merelle, vaikka se myllersi liian lujaa. Ajoimme erään luodon rantaan, kiipesimme kalliolle tarkkailemaan tilannetta ja teimme päätöksemme. Ajoimme tuulen suojaan ja veimme nuotan apajalle. Meitä oli viisi henkilöä touhuamassa, nimittäin Ivar Viljalehto, hänen veljensä, Irma ja Ilmi Viljalehto sekä minä. Vedimme kolme luomaa, mutta vasta kolmannella saimme hyvän saaliin - lahnoja oikein rutkasti. Jälleen uusi kokemus minulle. Raskasta se oli, seisoa vyötäroitään myöten vedessä ja kiskoa niin paljon kuin voimia

riitti. Ja sittenkin saimme me vetäjät, köysistä kiskoajat haukkuja, kun kaikki ei mennyt Ivarin mielen mukaan. Mutta nuotti nousi kaikkin kaloneen aikanaan rannalle ja päivän työ oli tehty. Joutui ilta ja sopivasti saapui Jalmari moottorillaan hakemaan Einen ja minut sekä lahnoja koko joukon. Saavuimme Apajaan kello 23 aikoihin. Olin väsynyt ja hyvilläni päästyäni omaan sänkyyn nukkumaan. Seuraavana aamuna perkasimme lahnat ja sen jälkeen vein Einen, Salmen ja Jarmon Kaidan rantaan, josta Pohjola-laiva noukki heidät ja vei Turkuun.

Maamiehen töitä

Elokuu on nimensä veroinen. Aloitimme rukiin leikkuun - sekä Apajan pellolla että Tärkkisissä, jonne Onni Peltosen kanssa menimme tekemään Apajan taksvärkkipäiviä. Olimme sitomassa ruispellolla. Käsivarret siinä naarmuuntuivat, kun oli niin kuuma päiväkin. Mutta ruoka talossa oli hyvää. Ja Onnin kanssa hymähtelimme, kun vain meille tuotiin ruokapöytään hopeiset ruokailuvälineet. Ja me saimme syödä kaksistaan, muu väki söi tuvan pöydän ääressä.

Rukiin leikkuun jälkeen oli vuorossa syysvehnä, aikanaan kevätvehnä, kaura, herneet. Ne oli myös puitava ja puinti tapahtui vanhanaikaisesti riihessä. Kerran tuli Jaakko sopivasti puintihommiin kanssani. Salme oli kanssani ruisriihellä ensimmäistä kertaa eläissään. Raskastahan se naiselle on, mutta Salme sisuuntui Jalmarille, joka vähätteli naisten puuhia. Salme halusi näyttää, että kyllä hän pystyy siinä kuin Jalmarikin. Ja pystyi myös, vaikka sitten seuraavana päivänä oli sairaan norko. Vanha adventistiveli Janne Lindfors pui kanssani yhden ahoksen, Ruusumon isäntä yhden. Ja vastapalvelukseksi minun täytyi mennä Ruusumoon (Rannituksi paikkaa nimitettiin) päiväksi perunamaalle. Minä olin siis aina toisena, minä nuori ja riski mies. Ei kukaan kysynyt, sopiiko minulle. Tosin Salme yritti pitää puoliani, mutta vaikeaa se oli, koskapa olimme tulleet töihin Apajaan. Palkkaa minulle maksettiin toisaalta päivien mukaan,

toisaalta tuntien mukaan. Riippui työstä. Kalastusaikana maksettiin päivien mukaan, totta kai, tuntejahan olisi kerääntynyt aivan liikaa. Kaikesta huolimatta olin tyytyväinen elämäni ja hyvin tuntui perhekin jaksavan. Kun Salme alkoi väsyä liikaa, hän meni Turkuun lepäämään. Ja mielellään soin sen hänelle. Tiesin, että hänen selkänsä on heikko, ollut lapsuudesta alkaen, ehkä syntymävikana (ainakin lääkärin sanojen mukaan). Ihmettelin vain, miten hän jaksoi puurtaa niinkin paljon ja raskasta kaiken lisäksi.

Jouduin suorittamaan taksvärkkipäiviä myös Taattisten kartanoon sekä Apajan että omasta puolestamme. Olimme näes vuokraneet Taattisten isännältä perunamaata talvisia perunoitamme varten Hän vuokrasi noin aarin alan eräältä omistamaltaan pellolta, joka sijaitti Taattisten ja Apajan puolivälissä. Apajalla oli vuokralla muun muassa Kalavesi Taattisten emännän kotitalta. Kaikki oli maksettava työnä. Ja se oli öky-taloille suuri asia, sillä syksyisin työvoimasta oli huutava pula. Minulla siis riitti erilaisia töitä koko syksyn ajan, osin talvellakin. Salme tuli joskus kanssani Taattisiin ja sellaisina päivinä saimme kuitatuksi kaksi taksvärkkipäivää.

Syys- ja lokakuu menivät pääosin peltotöissä ja kasvimaalla. Esimerkiksi perunannostoa oli monessa eri kohteessa. Juurikkaat oli otettava maasta, maat käännettävä ruismaa kunnostettava uutta kylvää varten. Sokerijuurikkaiden listimistä riitti, oli keitettävä siirappia, jonka kysyntä oli valtavaa. Sokerihan oli vielä kortilla ja annokset melko pieniä. Oli valmistettava perunajauhoa ja siihen sopivat erinomaisesti pienet ja kolhiintuneet perunat. Mitään ei heitetty hukkaan. Salme oli ahkerasti mukana tällaisissa puuhissa. Eihän se mitään herkkua ollut työskennellä meren rannalla syyskylmässä ja pestä, perunoita sekä jauhaa ne perunamyllyllä. Koetin auttaa Salmea niin paljon kuin muilta töiltäni ehdin. Usein hän kuitenkin joutui joko yksin tai Fiinun kanssa vääntämään myllyä tai keittämään siirappia. Kaikki me

puhalsimme samaan huileen. Pienviljelyn- kalastustilalla oli työtä enemmän kuin ehti tehdä. Olisi pitänyt revetä yhtäaikaa moneen paikkaan. Taksvärkkipäivät veivät oman aikansa ja se aika oli pois omista töistämme, Olen muuten näin jälkepäin ihmetellyt ja hämmästellyt. miten paljon nuori ja terve ihminen pystyy. Mutta väsymys sai joskus yliotteen. Silloin lähdimme Turkuun tuulettumaan. Oli päästävä pois samoista ympyröistä, ainaisesta kiireestä, ettei vallan stressaantunut. Väsymys saattoi olla myös henkistä. Kaipasimme muutakin kuin aina vain työtä, työtä ja taas työtä.

Lomalta

Lokakuun 4-7.päivinä oli Turussa nuorisojuhlat ja tietysti olimme niissä mukana. Istuimme paljon kokouksissa ja nautimme hengellisestä ruuasta. Saimme voimavaroja, joita varmasti tarvitsimme jaksaksemme puurtaa arkisissa töissämme palatessamme vaatimattomiin oloihimme Apajassa. Toinen mainitsemisen arvoinen asia oli viikon loma, jonka sain itselleni järjestettyä - tietysti omaan laskuun. Salme soi sen minulle mielihyvin. Niinpä matkustin Anttolaan vanhempieni tervehtimään. Lähdin Turusta eräänä lokakuun päivänä iltapäiväjunassa ja hyrryitin koko yön kovalla junanpenkillä aina väliin torkkuen. Saavuin Mikkeliin aamulla kello kuusi. Toimittelin joitain asioita, joten selvisin Anttolan bussiin vasta iltapäivällä. Yllätin vanhukset aivan perusteellisesti. Tietysti he olivat iloisesti yllättyneitä. Ja naapureita riensi kylään jututtamaan minua. Tunsin itseni tervetulleeksi pieneen kirkonkylään suuresta kaupungista. Oli mukava todeta, että olimme saaneet todellisia ystäviä, jotka muistivat. Salmea kaivattiin kovasti, mutta tällä kertaa hänen tulonsa sai jäädä. Näinhän olimme yhdessä sopineet.

Jouten en lomaani viettänyt, vaan useampana päivänä soutelin saarista vanhuksille puita, kun vielä oli sopivat ilmat. Tosin tuuli oli kolea ja toisin ajoitin aallokko aika kova, mutta olinhan tottunut vesillä liikkuja, eivätkä järven aallot peloittaneet. Vanhusten

puukasa kasvoi päivä päivältä. Viimeisen lomapäiväni vietin laiskotellen ja pakkasin tavarani kuntoon. Seuraavana päivänä jätin Anttolan. Erkki oli myös tullut tervehtimään vanhuksia, viipyi pari päivää ja lähti samassa junassa kanssani kohti etelää - hän Helsinkiin,

Heinäntekoa Apajan niityllä

minä Turkuun, jonne saavuin yöllä kello 3,40. Herätin mamman ja painuin nukkumaan. Aamulla iloni oli suuri, sillä Salme ja Jarmo olivat hekin Turussa. Ikävä oli ajanut heidät pois kotoa. Paljon oli juttelemista. Salme kyseli Anttolan kuulumisia, minä kotoisista asioista. Kotiin oli kiire. Saavuimme sinne illalla kovassa sateessa. Huh kun oli märkää! Mutta pieni pesämme oli niin rakas.

”Oli hyvä kotiin tulla taas”

Marraskuu alkoi oudosti. Kun aamulla painuimme saunalle hommiin, olivat Fiinu ja Jalmari kovassa työn touhussa. Koko sauna lainehti tervaa. Aamulla kello viisi oli Jalmari mennyt avaamaan tervatynnyrin tappia ja samassa tapahtui pieni räjähdys. Lämmennyt terva muodosti kaasua, joka räjähti. Seuraukset arvaamme. Kyllä puhdistamista riitti. Jalmari ei tullut ajatelleeksi tuollaista mahdollisuutta hilatessaan tervatynnyrin lämpimään saunaan. Saatuamme enimmäkseen tervat puhdistettua, ryhdyimme siirapin keittoon, jota kesti myöhään iltaan saakka. Tulos kuitenkin oli hyvä, siirappi mainiota. Parin päivän kuluttua saapui mamma Apajaan, siirappi kutsui.

Marraskuun 8.päivä oli Salmen syntymäpäivä. Yöllä oli satanut lunta ja myrskysi valtavasti. Sähköt sammuiivat sekä Merimaskusta että Rymättylästä. Meillä sattui olemaan saunailta, ja, oli kylvettävä pimeässä. Veimme sentään pari kynttilää, ettei aivan pimeässä tarvinnut kope-loida. Sauna aivan vapisi tuulen tuiverruksessa, en viitsinyt tällä kertaa mennä mereen. Merivesi oli myllertynyt aivan sekaiseksi. Luonnonvoimat ovat mahtavia. Tallustelimme kotiin illan hämyssä viettämään syntymäpäivää kynttilän loisteessa. Mutta

juhlimme paremmin vasta Martin päivää. Mamma, Jalmari ja Fiinu olivat vierainamme nauttimassa Salmen valmistamia herkkuja. Seuraavana aamuna vein veneellä mamman ja Jarmon lossirantaan, he menivät linja-autossa Turkuun.

Jalmarin sisar, rouva Mailamo, oli tuotu Apajaan, sillä hän oli alkanut sairastella, eikä enää voinut yksin asua mökissään. Mutta eipä häntä Apajassakaan voitu kauaa pitää, hän heikkeni päivä päivältä. Jalmari pyysi Salmen kanssaan raahaamaan sairasta Turkuun lääkäriin. Kun he pääsivät vastaanotolle, alkoi lääkäri päivitellä, että potilashan kuolee hänen käsiinsä. Niinpä hän kirjoitti lähetteen kunnallissairaalaan ja sinne hänet melkein kannettiin. Siellä hän myös jonkin ajan kuluttua kuoli.

Hääpäiviä

Marraskuun 24.päivänä 1945 vihittiin Pensu (Benjam Vilho Lähdemaa) avioliittoon Eila Vinetta Anderssonin kanssa. Vihkimisen suoritti tuomari, sillä Pensu kuului siviilirekisteriin. Sivuhuomautuksena huvittava tapaus sormustenostotilaisuudesta. Mamma lähti morsiusparin kanssa ostamaan

sormuksia. Koska kullasta oli pula, luovutti mamma papan sormuksen Pensua varten. Hän asetti sormuksen tiskille ja alkoi hokea kellosepän kuullen: ”Isä oli hyvä mies, olisipa poika yhtä hyvä”. Pensu toivoi että, lattia olisi sillä hetkellä pettänyt, niin valtavasti häntä hävetti. Pensu sai vihkisormuksensa ajoissa ja vihkiminen sekä vaatimaton hääjuhla meni kommelluksitta. Tervetuloa sukuun rouva Eila Vinetta Lähdemaa!

Oli joulukuun 20.päivä, kun vihdoin jätimme Turun vähäksi aikaa. Iltapäivällä lähdimme linja-autossa ja jäimme pois lossirannassa, josta kävelimme Apajaan. Matkaa oli vain kolmen kilometriä, mutta meiltä meni kaksi tuntia rämpiessämme umpihan-gessa. Matkalaukut ja paketit olimme asettaneet Jarmon pikkukelkkaan, jota kiskoin hiki hatussa. Oli kiire kotiin, sillä vettä satoi ja kasteli meidät pahan kerran. Naisilla oli kiire leipomusten ja paistamisten kanssa. Minä huolehdin siitä, että puita oli tarpeeksi. Valmistin Jarmolle lahjaksi pikku pöydän, jonka ääressä hän touhusi omia touhujaan. Kävin Jarmon kanssa etsimässä joulu-kuusta, mutta emme löytäneet sopivaa. Myöhemmin menin yksin vähän kauemmas ja sieltä löytyi kaunis meidän tiloihimme riittävä. Joulunaluspäivät olivat työntäyteisiä, usein ehdimme nukkumaan vasta kello yksi yöllä.

Jouluaattona lämmitin saunan, ja kylvimme kaikessa rauhassa, kun mihinkään ei ollut kiire. Illan suussa nautimme jouluaterian ja kello 20:n aikoihin oli lahjojen jako. Fiinu ja Jalmari tulivat meille katsomaan lapsen iloa ja yhdessä vietimme rattoisan illan. Oli talven tuntua, pakkasta 20 astetta. Se oli harvinaista näin etelässä. Joulupäivän vietimme vain syöden ja lukien. Ukki soitti Anttolasta, siellä oli ollut pakkasta 30 astetta. Kova talven alku. Mutta kyllä se siitä lauhtui, Tapaninpäivänä oli enää -7, Olin Jarmon kanssa mäenlaskussa. Poika seisoi suksieni takosassa ja piti kiinni housuistani. Niin sitä mennä viiletettiin mäet alas, jotta viuhina kävi. Samana päivänä koko perhe oli kiskomassa puita rannalta ylös katokseen. Vesikelkka oli hyvään

tarpeeseen. Ja meillä oli yhdessä touhutessamme lystiä. Maalaiselämässä on oma viehätyksensä.

Vuoden viimeiset päivät vietimme Turussa. Varhain aamulla 30. päivänä ”Rajamäen rykmentti” lähti liikkeelle. Matkalaukut vesikelkkaan ja Jarmo istumaan niiden päälle. Salme työnsi kelkkaa, minä vedin. Jalmari ja Fiinu lähtivät samoihin aikoihin, sillä olimme menossa Jalmarin sisaren Hilda Mailamon hautajaisiin. Selviydyimme lossirantaan melkein puolessa tunnissa. Oli erittäin luistava keli, sen tähden jouduimme sinne ajateltua aikaisemmin. Niinpä saimme odottaa linja-autoa yli kaksi tuntia. Kun autoa ei kuulunut, lähdim Jalmarin kanssa kävelemään. Naiset jäivät odottamaan. Ehdimme kulkea noin neljä kilometriä ennen kuin auto saavutti meidät. Nousimme autoon ja hyrräsimme perille. Hautajaiset alkoivat kello 14:30 kaikessa vaatimattomuudessaan. Meitä oli neljä kantajaa, mutta ei ainuttakaan saattajaa. Haudalle laskettiin yksi seppele, Jalmarin ja Fiinun. Vainajalla ei ollut ketään muuta omaista kuin Jalmari. Kyllä ihminen voi olla köyhä lähtiessään tästä ajasta. Rannan perhe lähti samana päivänä takaisin Apajaan, me jäimme muutamaksi päiväksi Turkuun. Salme meni Kaisu Nurmen kanssa Tuomiokirkon eteen ottamaan vastaan vuotta 1946. Kaisu Nurmi (myöhemmin Kuosmanen) oli tullut Ruotsista kuukauden lomalle, ja koska Salme ja Kaisu olivat läheisiä ystäviä nuoruuden ajoilta, heillä oli paljon kertomista toisilleen. Soin heille sen ilon ja painuin Jarmon kanssa pehkuihin. Siinä minun Uuden Vuoden vastaanottoni.

Seuraavan päivänä, vuoden ensimmäisenä, oli pakkasta 20 astetta. Salme kulki omia teitään minä omiani. Salmellahan oli paljon ystäviä ja koulutovereita, joiden luona hän kävi nyt, kun oli hyvä tilaisuus. Minä puskin töitä. Taas oli kirkon alustassa puiden pilkkomista ja niinpä vietin siellä tunnin toisensa jälkeen. Välillä kävin syömässä. Huhkin iltaan kello 22:een saakka. Seuraavana aamuna alkoi sama tahti. Sainkin halot sahattua, enää vain

pillkkominen. Seuraavan päivän iltaan mennessä työ, oli tehty ja palkkaa sain 1400 markkaa.

Tammikuun 6.päivänä vihittiin avioliittoon Antti ja Terttu Tukiainen. Jarmo oli pyydetty sulhaspojaksi ja hyvin hän osansa suorittikin. Häätilaisuudessa käytin tilaisuutta hyväkseni ja juttelin Kaisun kanssa. Tunsin minäkin hänet vuosien takaa. Olimme molemmat työssä Toivonlinnassa. Muistin ne monet yhteiset retket, kun yhdessä palasimme myöhäjunassa Turusta Piikkiöön ja sieltä pyörällä Toivonlinnaan. Otin Kaisun pyöräni tangolle istumaan, ettei hänen tarvinnut kävellä kuutta kilometriä.

Helmikuun viimeiset päivät kuuluivat minulta hevosmiehenä. Aarne toi hevosensa lainaksi Apajaan, ja sillä ajoimme osan kesällä hakkaamistani moteista kotiin. Sitten Aarne vei hevosensa, ja minä palasin mottimetsään.

Saimme mummilta kirjeen, jossa hän ilmoitti, että ukki oli ollut kovassa kuumeessa viikon päivät. Hän oli kaikeksi onneksi toipumassa. Mummi oli ollut Karstulassa Heiskasten luona ja mennyt sieltä Seinäjoelle, mutta kotiutunut sopivasti hoitaakseen ukkia, jolla oli keuhkokuume. Pahin oli ohi saadessamme kirjeen. Puhelinsoitto Anttolaan vahvisti tiedon.

Olimme ehtineet maaliskuuhun. Minun halonhakuuni jatkui. Pyysin Lepistöä mittaamaan motit, mutta hän ilmoitti, että ne mitataan vasta rantaan ajettuna. Rahaa ei vielä hellinnyt. Siispä jatkoin metsätöitä. Välillä piti kuitenkin levähtää raskaan työn lomassa. Lähdim Salmen kanssa Turkuun. Meillä oli ikävä Jarmoa, joka yhä oli siellä. Samana viikonloppuna Salme meni yksityissairaalaan katsomaan Marjaa, joka oli hyvin heikossa kunnossa. Viettipä Salme yhden yönkin Marjan kanssa. Kun kotiudumme, lähti Fiinu vuorostaan katsomaan sairasta. Marjan suhteen ei ollut muuta tehtävissä kuin odottaa loppua. Ikävää kovin ikävää, sillä Marja oli vielä aika nuori ja hänellä ja Aarnella oli pieni Keijo-poika. Tuli sääli lasta, joka pian jäisi ilman äitiä. Parin viikon kuluttua Marja sitten kuolikin ja hänet haudattiin Naantaliin.

Metsätyöt loppuivat. Halot oli ajettu rantaan ja Lepistö tuli ne mittaamaan. Olin hakannut 105 kuutiota halkoja, mutta mittamiehet saivat papereihinsa 101 kuutiota ja sen mukaan minulle maksettiin. Ei yhtään hassumpaa. Puolentoista kuukauden palkkana sain 8008 markkaa. Tosin työ oli ollut raskasta. Ostin Lepistöltä metsämiehille tarkoitettua Teho-pakkauksen, joka maksoi 400 markkaa. En kuolemakseniakaan muista Teho-pakkauksen sisältöä, mutta sellainen se oli, ettei sitä saanut muualta ostaa. Lepistön kautta sain ostaa myös tarpeellisia tavaroita, muun muassa kirveen, sarkatakin ja -housut, viilan sekä saappaitten ja nahkakintaitten ostoluvan. Sarkatakki maksoi 525,-, nousut 620,-, saappaat 650,-. Mitään ei saanut halvalla, mutta olimme hyvin iloisia, kun saimme jotain ostetuksi, sillä elimme yhä kortti-aikaa.

Metsätöitten loputtua alkoivat monenlaiset muut työt. Kylvin tomaatin siemenet laatikoihin itämään. Kasvattimme tomaatteja yli oman tarpeen. Kävin hieromassa naapureita ja vieläpä paikkakunnan vakituista naishierojaakin. Hän piti kovasti käsittelystäni ja olin iloinen, etten kilpaillut hänen työsarallaan. Minun hierontani oli sellaista hyväntekeväisyyttä. Salme hoiteli Fiinua, jonka iskias oli alkanut vaivata enemmänkin. Kaivoin rannasta plinisavea. Salme kuumensi sen ja kääri Fiinun kipeät paikat savikääreisiin. Hän oli oppinut menetelmän aikanaan Kotkassa, jossa toimi hoitajana Timosen Luontaishoitolassa. Fiinu oli hyvin iloinen, kun hoidot luonnistivat omassa kodissa. Meistä oli siis paljon apua sekä Fiinulle että Jalmarille.

Eräänä päivänä saapuivat Maija Rintala ja Liina Lehti, ”sisaret Herrassa”, ilta-autossa Apajaan. Fiinu oli juuri Salmen hoidossa, joten hänestä ei ollut seuraimiseksi. Niinpä Jalmari kiidatti vieraat seuraavana päivänä potkukelkalla lossirantaan, jossa naiset nousivat linja-autoon ja palasivat Turkuun. Heidän käyntinsä tarkoitus jäi meille arvoitukseksi.

jatkaa seuraavassa numerossa

Merimaskun Lossivahti v. 2008 - 2009

Maarit Lineri

Kesällä 2008 "Merimaskun lossivahti" -nimityksen saanut pitäjänneuvos Risto Hiltunen sai kapulan edeltäjänsä Anneli Laaksosen kädestä.

Itsenäisen Merimaskun kunnan viimeiseksi "Merimaskun Lossivahdiksi" valittu pitäjänneuvos Risto Hiltunen on mitä sopivin valinta. Hän oli viimeinen kunnanhallituksen puheenjohtaja, joka käytännössä johti kuntaa kunnanjohtajan asemassa.

Hänet oli valittu vuonna 1973 tähän tehtävään ja hän yhdessä silloisen kunnansihteerin Greta Kivisen kanssa hoiti kunnan asioita, kunnes lakimuutos teki kunnanjohtajien palkkaamisen pakolliseksi. Risto Hiltusta voisi nimittää hyvällä syyllä myös Merimas-

kun "isäksi", niin suuren työn hän on tehnyt Merimaskun saattamiseksi siitä maa- ja metsätalousvaltaisesta pitäjästä nykyaikaiseksi asuinkunnaksi. Alku ei tuolloin 1970-luvulla ollut helppoa. Vastustusta riitti aina Varsinais-Suomen Suunnittelukeskusta myöden. Mutta Hiltusella oli juuri nuo ominaisuudet, mitä Merimasku-Seura on määritellyt "Lossivahdin" valintaperusteissa: sitkeyttä, pelottomuutta, kykyä tulla erilaisten ihmisten kanssa toimeen, teknistä ymmärrystä, pitkää pinnaa ja vähäistä unentarvetta.

Kesälä 2008 tultuaan valituksi "Merimaskun Lossivahdiksi" Hiltunen kertoi olevansa pahoillaan, että Merimasku luopuu itsenäisyydestään, mutta ymmärtävänsä kyllä, että päättäjät joutuvat toisinaan tekemään ikäviäkin päätöksiä. "Onneksi en ole tässä päätöksessä joutunut olemaan mukana, on se niin vaikea varmaan ollut", sanoi Hiltunen. "Kun on ollut tätä kuntaa kasvattamassa ja kehittämässä, niin haikealta se tuntuu. Uteliaana odotan, mitä tulevaisuus Naantalina osana tuottullessaan."

Räättäli, suutari, pikipöksy Pietari, kengän koputtaja, naskalin naputtaja

Terttu Kraemer

työammatin harjoittajia ovat olleet räättälit

Kollolan perinteinen kesänäyttely kertoi pienimuotoisesti entisajan pitäjänkäsityöläisistä. Näyttelyssä kerrottiin myös tiedossa olleista merimaskulaisista käsityöläisistä. Idea näyttelyyn saatiin Markku Lehdon pitämästä alustuksesta kelloimestari Henrik Lindqvististä, joka myös räättälinä tunnettiin. Markun arkistoista löytyi muistakin entisajan merimaskulaisista käsityöläisistä tietoja ja siitä sitten lähdettiin liikkeelle. Aluksi näytti siltä, ettei näyttelyaiheesta löydy kuvia eikä paljon esineitäkään, mutta onneksi puheenjohtaja löysi netistä aiheeseen sopivia vanhoja piirroksia ja löytyihän niitä esineitäkin, kun lähdettiin hakukierrokselle. Laaksosen Annelin "aarreitasta" löytyi suutarin ja ompelijattaren työvälineitä, Vismasen Raunolta saatiin erilaisia sepän pihtejä, Lehtosen Mirjalta tuli suutarin vasara ja Taivassalosta räättälimestari Kesiksen jäämistöstä löytyi kaavoja, silitysrauta ja pula-ajan kangasnäytteitä. Loput näyttelyesineet kerättiin Kollolasta ja hallituksen jäsenten kodeista.

Pitäjänkäsityöläiset

Jo varhain keskiajalla oli käsityöläisammattien erikoistaitajia kuten räättäileitä, suutareita, nahkureita, kankureita, seppiä, kello- ja lasimestareita, puuseppiä, muurareita jne. Heitä kutsuttiin pitäjänkäsityöläisiksi ja he harjoittivat ammattiaan kulkemalla pitäjästä toiseen ja talosta taloon.

Kuka tahansa ei kuitenkaan voinut ryhtyä käsityöammatin harjoittajaksi, nimittäin ammattikillat määrittivät tarkoin, mitä vaadittiin mestarin tutkintoon. Oppipojaksi pyrittiin jo noin 12-vuotiaana ja päästäkseen pitäjänkäsityöläiseksi piti osoittaa ammattitaitonsa oppipoikana 3-5 vuotta, sekä kisällinä vähintään kol-

me vuotta mestarin verstaassa. Sen jälkeen tuli saada puoltolause käräjiltä mestariksi pyrkimiseksi. Päästäkseen koko pitäjän tai sen tietyn alueen käsityöläiseksi piti hankkia valtakirja maaherralta ja lääninhallitukselta.

Kuitenkin käsityöläisten oikeutta asettua maaseudulle alettiin rajoittaa. Vuonna 1680 sallittiin vain yksi räättäli ja yksi suutari pitäjää kohden, vasta 1700-luvulla alettiin sallia myös muita ammatteja. Niinpä maaseudun käsityöläistenkin määrä alkoi kasvaa nopeasti ja 1800-luvun lopulla suurimmat ryhmät olivat suutarit ja räättälit sekä sepät kolmantena.

Merimaskulaisia entisajan käsityöläisiä

Maasuutari- eli penkkisuutari kiersi tekemässä jalkineita taloissa pääasiassa keväisin ja syksyisin. Hän viipyi yhdessä paikassa välineineen yleensä viikosta kahteen riippuen siitä tehtiinkö jalkineet koko talon väelle. Tehdastekkoisten kenkien myötä suutarin ammatti alkoi muuttua kovasti 1900-luvun alkupuolella ja suutareista tuli etupäässä pelkän korjaustyön tekijöitä.

Merimaskussa 1930-luvulla tunnetuin pitäjänsuutari oli Oskar Sjöblom, jonka sukujuuret ulottuivat Venäjänmaalle. Poikamiehenä elelevä suutari asusti pienessä mökissä Pohjalaisten kylässä Killaistiin johtavan tien varressa. Erikoisuutena hänestä kerrotaan, että hän leikkasi tilaamastaan Helsingin Sanomasta erästä sarjakuvaa, jota hän sitten esitteli asiakkailleen. Oskar Sjöblom kuoli yli 70-vuotiaana 1950-luvun lopulla ja hänet haudattiin Merimaskun hautausmaalle. Sen jälkeen Merimaskussa ei tiettävästi ole ollut pitäjänsuutaria.

Tärkeimpiä ja ensimmäisiä käsi-

vaatteiden valmistajina. Suomen Turussa tiedetään jo 1400-luvulla eläneen Henrik-nimisen räättälin. Räättälien ammatti joutui kuitenkin muutosten alle 1800-luvun loppupuolella kuten sinä aikana muutkin käsityöammatit. Ompelutyö - varsinkin kestävyyttä vaativat saumat - ommeltiin vielä hyvin pitkälti käsin, mutta ompelukoneita alkoi olla jo muutamissa räättälinverstaissa, joissa niitä käytettiin vain etupäässä vuorin ompelemiseen ja tikkaamiseen. Räättälin ammatin ohella alkoi toimia myös ompelijattaria, jotka tekivät vaatteita vain naisille. Aluksi hekin kiersivät talosta taloon ompelemassa. Kun ompelukoneet yleistyivät, niin he neuuloivat vain kotonaan ja asiakkaat tulivat heidän luokseen.

Liettisten torpassa syntyi 31.10.1773 poika Henrik Mikaelinpoika torppari Mikael Matinpojalle ja Lisa Matintyttäreille. Vuoden 1780 rippikirjoista on selvinnyt, että jostain syystä jo kuusivuotiaana Henrik on asunut Henrik Simonpojan perheessä, Kukolaisten Andiniemen torpassa, jossa hän sitten asuikin loppuelämänsä. Henrik oli nuorena jo hyvin lahjakas, josta silloinen kappalainen Simon Tillenius on tehnyt rippikirjoihin maininnan "prima Vice". Näin hänestä kehkeytyi moniosaaaja eli varsinainen aikakautensa nero. Torpanpidon lisäksi hän toimi räättälinä, sorvarina, seppänä, kalastajana ja kellomestarina, josta viimeksimainitusta hän on jäänyt historiaan.

Elämänsä aikana hän avioitui kahdesti, ensin Marja Johantyttären kanssa ja myöhemmin Eva Johantyttären kanssa. Ensimmäisestä avioliitosta syntyi poika. Henrik oli hyvin edistyksellinen siinäkin suhteessa, että 1820-luvun aikana hän otti itselleen sukunimen Lindqvist. Tavallisilla torppareilla ja talonpojilla ei vielä tuohon aikaan juurikaan ollut sukunimiä.

Henrik Lindqvist kuoli joulupäivänä 1843 ja hänet haudattiin 7.1.1844 Merimaskun hautausmaahan. Perunkirjoitustilaisuudessa 7.3.1844 Henrik

todettiin sen ajan mittapuun mukaan varakkaaksi henkilöksi. Hän omisti torpan huoneet (asuinriipi, paja, puuhuone, lato ja koksihuone), lisäksi karjaa; yhden lehmän ja neljä lammasta sekä vielä nuotan ja toinen tekeillä. Rahaa löytyi 42 hopearuplaa ja useita ruplia saamista talollisilta. Muutaman hopearuplan arvoinen oli vielä tuvassa oleva ”koje”, joka lieene ollut se voimanlähde, joka pyöritti sorvia.

Sepän ammatti on ollut maanviljelysaluella tärkeä. Melkein jokaisessa talossa oli paja. Tavallisimpia sepän töitä olivat mm. rekien ja kärryjen raudoitus, kirveiden ja kuokkien sekä hevosenkenkien että hevosenkengän nauhojen tekeminen. Jotkut mestari-sepät valoivat myös kynttilänjalkoja, ns. vellikelloja ja jopa kirkonkelloja. Sepän ammatti tuli luvalliseksi vasta vuonna 1739.

Merimaskussa toimi useita seppiä ympäri pitäjää 1800-luvun loppupuolella. Silloin mm. Iskolan Kiiman torpassa asui seppi Johan Fredriksson ja toinen pitäjänseppi Karl Järnström Taattisten Leppälässä. Tunnetuin ”seppäsuku” asusti Akkolan rantatorpassa. Perheeseen kuului 1835 Rymättylässä syntynyt seppi Johan Grönblom sekä viisi hänen lastaan, joista kaksi jatkoi isän ammattia. Yhdestä heistä tuli pitäjässä tunnettu ja arvostettu maalarimestari. Sepän ammattia jatkoivat Ivar Lempisaaren kartanon seppänä ja Frans Tuomialho, joka asettui isänsä jälkeen Akkolaan. Tuomialhon pojat olivat vielä mukana pajassa 1950-luvulla. Toiminta loppui kokonaan Frans Tuomialhon kuoltua vuosikymmenen puolella välissä.

Akkolan pajan sijainti oli ihan-teellinen, koska vesireitti oli lähellä ja talvitie Turkuun sivusi kylää. Varsinkin talvisin ohikulkevat talonpojat toivat reessään raakarautaa kaupungista pajan tarpeisiin. Akkolan seppiä tekemä potkukelkka oli maan kuulu.

Mestareita monella alalla

Maaseudulla ei ajan näytöllä aiemmin ollut suurta merkitystä vaan töitä tehtiin vuodenaikojen ja auringon mukaan. Ikkunapenkissä saattoi olla joskus kaiverrettuna ns. päivänpiiru

josta nähtiin keskipäivän hetki. Tarkempaa ajanmittausta alettiin tarvita vasta kun ulkopuolisen työvoiman, palvelusväen ja taksvärkkiä tekevien vuokraviljelijöiden lukumäärä alkoi kasvaa. Ensimmäisenä kaappikellot otettiin käyttöön kartanoissa 1700-luvun alussa ja talonpoikaistaloissa saman vuosisadan lopussa.

Merimaskulainen Henrik Lindqvist, joka väätälänäkin mainitaan, valmisti myös kaappikelloja. Merimaskun kirkossa oleva kaappikello on hänen valmistamansa ja mahdollisesti myös Kaksosten Länsitalon kello. Perimätiedon mukaan hän valmisti kaappikellonsa aluksi puurattain ja myöhemmin metallirattain.

Lasi-ikkunoiden lisääntyminen rahvaankin keskuudessa vaikutti siihen, että lasimestari sai oikeuden toimia ammatinharjoittajana maaseudulla vuodesta 1766 alkaen.

Merimaskun ehkä harvinaisin ammattinimike oli ”sockne glasmästare” eli lasimestari. Tätä ammattia tuli harjoittamaan 1834 Lierantaan muuttanut Ephraim Wideroos, joka oli syntynyt 1805 Vehmaalla. Hän muutti ensin Akkolaan ja sieltä Killaisten Iso-Santalalan torppaan. Muuttonsa jälkeen hän sai hyvin mittavan työn eli hän sai tehtäväkseen Merimaskun kirkon korjauksen yhteydessä tehtävät lasityöt. Ephraim asui ja työskenteli pääosin Santalasta käsin. Pitäjään muuttaessaan hän oli leskimies, mutta avioitui uudelleen 1849 Killaisten Itätalon piian kanssa. Heidän poijastaan Emmaunelista tuli ensimmäinen Merimaskun pitäjänpoliisi. Ephraim Wideroos kuoli 18.2.1891.

Edellä mainittujen lisäksi Merimaskussa on ollut 1700 ja 1800-luvuilla muitakin ammattien harjoittajia ja merkittäviä henkilöitä kuten kirkonrakentaja, kastarin rakentaja, nahkuri, ruumisarkkujen tekijä, puuastioiden tekijä ja veneenrakentaja. Merkkihenkilöistä voidaan mm. mainita valtiopäivämies, sienitutkija, valtopoliitikkaan sekaantunut lukkari ja päiväkirjaa pitänyt talonpoika. Näistä kirjoittaminen on sitten taas toinen juttu.

Merimasku-Seura kiittää kaikkia näyttelyä tekemiseen osallistuneita ja näyttelyesineiden lainaajia.

Rantalalan talo käräjätalona

Maarit Lineri
Terttu Kraemer

Vielä pitkälle 1900-luvulle asti oli maaseudun ja kaupunkialueiden tuomioistunnoissa eroja. Kaupungeissa alinta tuomiovaltaa käyttivät raastuvanoikeudet ja maaseudulla käräjäoikeudet. Käräjälaitos oli jaettu tuomikuntiin ja se vielä pienempiin yksiköihin, eli kärjäkuntiin. Merimasku kuului aiemmin Maskun tuomikuntaan, joka vuonna 1947 lakkautettiin ja Rymättylän ja Merimaskun kärjäkunta liitettiin Piikkiön tuomiokuntaan.

Lain mukaan säännöllisiä käräjiä oli pidettävä kolmet vuodessa, mutta eri anomuksesta ne voitiin vähentää kahteen, mikäli paikkakunnan olosuhteet huomioiden se oli järkevää. Käräjät järjestettiin paikkakunnittain siihen tarkoitukseen valituissa taloissa. Nämä olivat yleensä pitäjiensä suurimpia taloja, täytyihän kärjäatalon pystyä ruokkimaan ja majoittamaan joskus useitakin henkilöitä. Käräjätalot valittiin tarjouskilpailun perusteella ja sopimus kesti yleensä kuusi vuotta. Talon nimitystä kärjätaloksi pidettiin kunnian ja luottamuk-

sen osoituksena, eikä pitäjässä usein tapahtunut vaihdoksia.

Ilmo Sariolan isä päätti tehdä tarjouksen, joka sitten hyväksyttiin ja kärjäatalo vaihtui Merimaskussa Tamsaaresta Rantalalan. Rantalalan talo aloitti kärjäatalona vuonna 1932. Tästä osoituksena ilmestyi Särkäsalmen lossirantaan taloon osoittava tienviitta: ”Kärjäatalo”.

Merimaskussa säännöllisiä käräjiä pidettiin kahdesti vuodessa; syyskäräjät elokuun 20. päivän paikkeilla ja talvikäräjät joskus maaliskuussa. Niiden lisäksi saattoi olla välikäräjiä,

missä käsiteltiin kiireellisiä rikosasioita, jotka vaativat vangitsemispäätöstä. Varsinaiset käräjät kestivät yleensä kolme päivää, joskus harvoin neljä. Käräjät alkoivat aina kirkkoherran pitämällä hartaushetkellä. Se antoi käräjille lisää arvokkuutta ja ikään kuin herätteli omaatuntoa totuuden tielle.

Käräjiin osallistuivat käräjäoikeuden tuomari, kirjuri, tuomaria avustava apulainen ns. ”luketuomari”, nimismies ja kunkin syytetyn pitäjistä poliisi. Kansan ääntä oikeudessa edustivat pitäjistä valitut lautamiehet. Lautamiehiä oli seitsemän, paikalla

Yläpuolella: Poliisikonstaapeli tuomassa vankia kärjätaloon.

Oikealla: Vanki astumassa Rantalalan kärjäsalin. Oikealla näkyy konstaapeli Kartio siviilipuvussa. Vangin saattajat takana.

heitä oli oltava vähintään viisi. ”Joskus käräjät sattui pahimpaan työaikaan ja lautamiesten omat työt painoivat päälle. Osa taas oli silloin tällöin jäävejä jossain asiassa niin jäseniä ei jäänyt tarpeeksi. Silloin piti ottaa varamiehiä ja minut ja isäkin kutsuttiin joskus lautamiehiksi.”, kertoo Ilmo Sariola. Nimismies toimi yleensä syyttäjänä ja poliisit olivat järjestystä valvomassa ovimiehinä. He myös kutsuivat ja toivat sisään kuulusteltavat.

Kärjätalo tarjosi parastaan

Jotkut asiat vaativat jokaisen lautamiehen mielipiteen erikseen. Silloin

aloitettiin kysely virkaiän nuorimmasta päästä ja edettiin virkaiän mukaan. Ilmo muisteli, että lautamiehinä olisivat olleet ainakin Johan Viljanen, Aukusti Koivurinta, Maanpää, Runo Vehmanen (isä ja poika eri aikoina), Matti Heikkilä, Toivanen, Vitikainen ja Santeri Vismanen.

Koska käräjät saattoivat kestää neljäkin päivää, piti kärjäoikeuden

jäsenet sekä ruokkia, että majoittaa. Kärjäoikeuden tuomarille kuului majoitus, eikä hän ilmeisesti joutunut maksamaan ruoastaankaan. Sitä ei Ilmo Sariola varmasti muista, mutta sen hän tietää, että lautamiehet maksoivat ruokansa ja majoituksensa. Tuomari ja muut ”herrat” ruokailivat ja majoittuivat kärjätalon kamarissa, mutta lautamiehet ruokailivat väen kanssa tuvassa ja yöpyivät piharakennuksen yläkerrassa. Joskus jäivät jopa paikkakunnan isännätkin taloon yöksi, vaikka kotitalo olisi ollut muutaman kilometrin päässä. Käräjät toivat vaihtelu elämään ja pääsi jutustelemaan muiden isäntien kanssa.

Pitokokkina hääri usein Inttilän Manti Luonnonmaalta. Hänellä oli keittiössä apunaan useita naisia. Aamuruokailu aloitettiin riisipuurolla tai kaurapuurolla. Varsinaisella aterialla saattoi olla savustettua lahnaa, kukkopoikia, talossa palvuttua lihaa, perunoita ja erilaisia laatikoita. Leivät ja pullat leivottiin itse. Jälkiruokana tarjottiin lättöjä, luumukeittoa ja omenoita monessa muodossa. Lautamiehille tarjottiin tuvassa samaa ruokaa kuin muulle väelle. Kahvista ja sokerista oli eniten pulaa, vaikka sokerijuurikkaita vastaan tehtaalta saikin hienoasokeria. Kansanhuolto oli muuten tarkka säännöistä, mutta jauhojen suhteen se oli myönteinen - niitä sai jauhattaa suuremman määrän kärjiiä varten.

Hyvä puhuja saattoi selvitä sakoilla

Kärjillä käsiteltiin kaupanvahvistukset, kiinnitykset, maa- ja metsätalouden isyysasiat, avioerot, näpistykset, varkaudet jne. Sota-aikana käsiteltiin usein elintarvikkeiden luovutuksia, sillä kaikki eivät noudattaneet valtion antamia määräyksiä. Rajariidat olivat myös yleisiä, muun muassa Louhisaaressa silloinen isäntä oli usein kärjillä rajapuista. Kansanhuollon tarkkailijat käryttivät ”mustasta pörssistä”

polttoaineita ostaneita, niistä selvisi useimmiten sakoilla. Olipa niitäkin, jotka osasivat hyvin selittää asiansa ja pääsivät siten pelkällä säikähdyksellä. Kaksi emäntää oli syytettynä, kun karjan tuotto oli liian vähäistä eli mihiin ylimääräinen tuotto oli hävitetty? Toinen emännistä oli kovana: ”Jos kerran lehmä ei lypsä enempiä, niin se ei lypsä.”, eikä saanut tuomiota, toinen taas sai sakkoja.

Sota- ja pula-aika toi kärjille omat juttunsa

Kärjäsalissa kuultiin väliin hupaisiakin tilanteita. Nimismies Rannikko oli saanut kiinni erään tinurin ”viinanpoltosta”. Asianomainen selitti itse, että hän oli ostanut Salosen kaupasta vanhentunutta kaljaa ison pullon ja lisännyt siihen sokeria. Tuomarin kysymykseen: ”Menikö päähän”, hän vastasi: ”Meni tietenkin, kun kaadoin viinaa joukkoon.” Juttu raukesi yleiseen naurun remakkaan. Isyysasiat olivat vaikeimmin selvitettäviä, koska ”isähdokkaita” oli joskus useampia. Niihin löytyi joskus yllätystodistajiaakin ja isyys saatiin selvitettyä - pikkupojilla on aina ollut utelias mieli. Sota-aika toi kärjäoikeuteen joskus kiusallisiaakin

asioita. Naapuripitäjästä - Askaisista - oli haastettu oikeuteen kolme ”met-säkaartilasta”. Karkuruudesta saattoi saada jopa kuolemanrangaistuksen. Syytetyt tulivat vapaaehtoisesti kutsun perusteella kärjiiin. He vetosivat kärjillä omaan vakaumukseensa, mikä esti heitä astumasta sotapalvelukseen. Selitykset vakuuttivat niin tuomarin kuin lautamiehetkin ja kaikkien hämmästykseksi nämä eivät saaneet minkäänlaista tuomiota, vaan heidät vapautettiin syytteistä. Oikeus perusteli päätöstään sillä, että karkuruutensa aikana he olivat käyttäytyneet nuhteettomasti, eivätkä olleet syyllistyneet minkäänlaisiin rikoksiin.

Vangitsemista vaativat asiat pyrittiin käsittelemään nopeasti, jopa ohi juttulistan. Vangit kerättiin ensin Nousiisiin, josta vanginkuljettaja kuljetti hevosella vangin kahleissa kärjille. Ilmon mieleen on jäänyt eräs tunnettu vanki, joka tuotiin kahleissa Rantalaan kärjille. Vangittu oli armeijassa joutunut kinaan toisen henkilön kanssa ja painittaessa jäänyt alakynteeseen. Hän oli ottanut puukon ja pistänyt sillä riitakumppania ja lähtenyt sen jälkeen pakosalle. Pakomatalla hän näpisteli

ruokaa taloista. Tarkoitusta varten hän oli tehnyt lampaannahasta tossut, että pääsi liikkumaan äänettömästi. Pakomatallaan hän päätyi Askaisiin morsiamensa luo. Siellä hänet kuitenkin tunnustettiin ja ilmoitettiin poliisille. Asia käsiteltiin ensin Rantalalan kärjillä, missä voitiin vain vahvistaa vangitsemisen. Lopullinen tuomio langetettiin muualla.

Huumorin pilke silmäkulmassa

Askaisten poliisia Kartiota Ilmo muistelee huumorintajuiseksi ja sanavalmiiksi mieheksi. ”Oli hän joskus jopa ilkkurinenkin sutkauksissaan”, muistelee Ilmo. ”Rantalassa kärjäsalin oli toisessa päässä taloa ja talon toisessa päässä oli tupa, missä sijaitti puhelin. Kun puhelin soi, niin käräjien aikaan siihen vastasi usein poliisi ja joutui sitten hakemaan talon toisesta päästä asianosaisen puhelimeen. Kerran sitten Kartio kävi vastaamassa ja puhelimeen pyydettiin Mäntyä. Saliin palatessaan häntä tulikin vastaan toinen mies - Petäjä nimeltään. Kartio totesi hänelle, että ”mene sinä vastaamaan, mitä väliä sillä on, mikä havu se on”.

Rantalalan sali toimi lakitupana aina vuoteen 1954.

Navetan ja päärakennuksen välissä mäellä ylätorppa, jossa lautamiehet yöpyivät.

Kesän tapahtumia

Merimasku-Seuran kesän tapahtumasarja alkaa aina perinteisillä kesän näyttelyn avajaisilla Kollolassa. Kuvassa Anneli Laaksonen ja Esteri Virtanen.

Suvisoututapahtumassa seurala on perinteinen myyntipöytä, perinteisin tuottein.

Näyttelyyn tutustumassa ja esitelmää kuuntelemissa käymönen ikäisiä vieraita. Vasemmalta Aapo Lineri, Anneli Junninen ja Kari Lineri.

Kollolassa viime kesänä oli myös "Seitsemän hiiriveljestä" -näyttely kahviotilassa.

Kesän mittaan Kollolassa käy esitelmöimässä mitä moninaisin joukko vieraita niin täältä Merimaskusta kuin myös kauempaakin. Susanna ja Matti Haavisto esittelemässä luontaistuotteita.

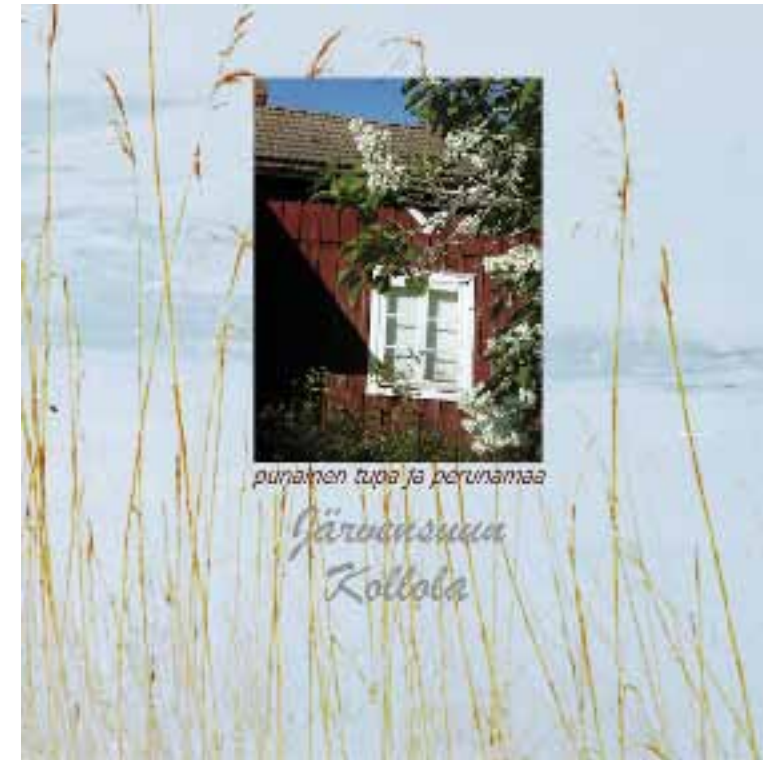
Kesä päättyy Saaristolaiskulttuuriviikkoon ja Pandora-kuoron vierailuun. Kuoron johtajana Irma-Sisko Norontaus.

Seuran tuotteista vihtojen ja luuten lisäksi tunnetuimmat ja halutuimmat ovat losikapuloiden pienoismallit, merimaskulaisiin kiviin istutetut pikku reimarit ja merimasku-T-paidat, sekä itse tehdyt kortit ja Merimasku-aiheilla koristellut tikkuaskit.

Kollolan historiikki on julkaistu.

Merimasku-Seuran ensimmäinen kirja, Kollolan kotiseututalon historiikki julkaistiin joulukuun 9. päivä Merimaskun koululla. Seura lahjoitti kirjat kustantajille, kirjoittajille ja haastatetuille.

Kirja on kovakantinen, kooltaan 21 x 21 cm, siinä on 52 sivua ja kirja on kauttaaltaan nelivärinen.

Kirjan hinta on 15 € ja sitä on saatavana Merimaskun kirjastosta, Merimaskun Osuuspankista ja sitä voi tiedustella Merimasku-Seuran hallituksen jäseniltä. Kesällä kirja on myynnissä myös Kollolan kotiseututalolla. Seuraa ilmoittelua kuntatiedotteessa.

Kirjssa on paljon ennen julkaisemattomia vanhoja kuvia ja uusia kuvia Kollolasta uusin silmin nähtynä.

Kitokset heille, jotka tekivät kirjan julkaisemisen mahdolliseksi:

Lako Forest Oy Ltd
Merimaskun kunta
Rannikkoseutu
Sähkötiimi IL Oy
Jussi Vesamaa

Hellin Laaksonen saa kirjansa Merimasku-Seuran puheenjohtajalta Maarit Lineriltä.

Kuvassa historiikin kirjoittajat vasemmalta: Matti Huovinen, Maarit Lineri, Markku Lehto ja Terttu Kraemer.

Tili Täynnä?

Soita ja kysy päivän tarjous määräaikaistilistä meiltä

Merimaskun Osuuspankki on jäsentensä omistama itsenäinen paikallispankki, jonka vakavaraisuus on yli 25 prosenttia.
Puhelin 02 434 0070

PARTURI

Hirsimäki & Aura

Hilke Hietela Pyy Kaurasmäki

UoleviRaadenkatu 1, 21100 Naantali,
Puh. 02-4351 764

Kuvamestarí

R A I S I O

Varppeenaukio 11, 21200 Raisio | puh. (02) 4340 440
raisio@kuvamestari.fi | www.kuvamestari.fi

Liedon Säästöpankki

Naantalin konttori
puh. 4339 630. www.liedonsp.fi

NAANTALI
Puh. 020 522 7080

- Liike- ja maatalouskirjanpidot
- Palkanlaskennat, Isännöinti
- Kiinteistönvälitys

Rajatie 2, 21160 Merimasku
Puh. 02-4367 010, 040-787 422

PlusTerveys merkitse tunneli korkeaan laatuun ja palveluun silpautuneet hammasslääkäriläisryhmä ja 8 vuotta PlusTerveys merkitsee hyvää huolehdittua. Taidolla ja ymmärtäen

HAMMASLÄÄKÄRI

ANNE LINJA

Tuulencuunkatu 8, NAANTALI

Puh. 02-4353 450

- Fysioterapiaa,
- kuntoutusta,
- hyvää eloa,
- hyvinvointia

Tällä kupongilla

Hieronta 45 min. VAIN 20 €

Tarjous voimassa 31.1.2009 saakka

Rajatie 2. (OP:n ala) 21160 Merimasku,
Puh: 02-431 7011 / Minna Vilponen

Lentoliput,
laivaliput, bussiliput

Seuramatkat

Esitteet ja varaukset

Matkanjärjestäjien
peruutus- ja
tarjoushinnat
myös meillä

Hotellit, mökit, viisumit,
vuokra-autot ym.

TERVETULOA MATKAKAUPPAAN

Travel Bureau
MATKAKAUPPA

Tullikatu 16, 21100 Naantali, Puh. 02-4321 277

Naantalin
RAKENNUSPUU OY
www.naantalinrakennuspuu.fi

Taimontie 21, 21110 NAANTALI
puh. (02) 436 3500, fax (02) 435 1405

avoinna: ark. 7-17, la 8-13

• NAANTALIN • Kuvaus

- KEHYSTÄMÖ
- SISUSTUSTAULUJA
- KEHYSTEN ERIKOISLIKE

Tullikatu 12, 21100 Naantali, Puh. (02) 435 1454

Merimaskun RANTAMARKET

KIRKONKYLÄSSÄ

Palteentie 5, 21160 Merimasku, puh: 02-4350 600

